

Kazimierz Dębski

Independent researcher

🔗 <https://orcid.org/0009-0006-4700-6209>

Joanna Dębska

Independent researcher

🔗 <https://orcid.org/0009-0002-0620-2247>

Kasa Stefczyka w Bachowicach, czyli sposób na lichwę

Studium przypadku

Pochodzenie rodziny Stefczyków

Życiorys to krótki opis drogi życiowej człowieka, który zawiera informacje o miejscu urodzenia, rodzinie, osiągnięciach czy zainteresowaniach. Czytając go, zakładamy, że dane w nim zawarte są prawdziwe. Niestety nie zawsze zgadzają się z faktami. Czasami jest to świadome działanie autora życiorysu, ale są również niezamierzone pomyłki, które pojawiają się już po śmierci danej osoby. Wynikają one m.in. z pobieżnej analizy faktów dokonywanej przez kolejne pokolenia lub błędnej ich interpretacji. Tak właśnie stało się z życiorysem Franciszka Stefczyka, twórcy kas oszczędnościowych, nazwanych po jego śmierci Kasami Stefczyka.

Wśród mieszkańców Bachowic często mówi się, że Franciszek Stefczyk pochodził z tej miejscowości. Jest to tak zakorzenione, że w różnych źródłach – nawet historycznych – nadal można znaleźć potwierdzenie tej informacji. Dzieje się tak dlatego, że wiele osób utożsamia miejsce pochodzenia Stefczyka z miejscem urodzenia. Wynika to również z faktu, że imię Franciszek nosił jego ojciec, który rzeczywiście urodził się w Bachowicach i do tego w pewnym momencie swego życia zmienił nazwisko z Szefczyk na Stefczyk.

Franciszek Szefczyk [ojciec] urodził się 4 lipca 1828 r. w Bachowicach¹ (obecnie ul. Księdza Gołby 163). Jego rodzicami byli Mateusz Szefczyk oraz

¹ Archiwum Rzymskokatolickiej Parafii pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Bachowicach (dalej: APwB), *Liber Natorum* 1828.

Marianna, córka Wojciecha Włoch. Nie są znane szczegóły z jego młodzieńczego życia. Wiadome jest², że uzyskał wyższe wykształcenie i został sekretarzem Rady Powiatu w Krakowie. Z powodu zajmowanego stanowiska otrzymał mieszkanie służbowe. Rada kilka razy zmieniała swoją siedzibę i z tego powodu SzeŹczyk również zmieniał miejsce zamieszkania. Z zapisu w skorowidzu do spisu ludności miasta Krakowa przeprowadzonego w 1857 r.³ wynika, że Franciszek SzeŹczyk był urzędnikiem. W samym spisie⁴ podano natomiast, że Franz SzeŹczyk urodził się w 1828 r., jest kawalerem wyznania katolickiego obrządku rzymskiego i mieszka sam. Zapisy wskazują, że nazwisko Franciszka pisane jest w dwóch formach: SzeŹczyk i SzeŹczyk. Przy chrzcie jego pierwszego syna Stanisława pojawia się zapis *SzeŹczyk recte*⁵, *Stefczyk*⁶.

22 listopada 1858 r. w krakowskiej parafii pw. św. Szczepana Franciszek ożenił się z córką Piotra Malinowskiego i Marianny z domu Musiałek. Ewa Marianna Malinowska, gdyż takie imiona nadano jej na chrzcie, urodziła się 21 grudnia 1836 r. w miejscowości Zaborze, w parafii Niedźwiedź w powiecie krakowskim⁷. W parafialnej księdze małżeństw⁸ zapisano, że ślub biorą: Franciszek SzeŹczyk, lat 30, sekretarz Rady Powiatu, syn zmarłego Mateusza SzeŹczyka i Marianny Włoch, która przeżyła męża, oraz Ewa Marianna Wiktoria Malinowska, lat 22, córka zmarłego Piotra Malinowskiego i Marianny Musiałkówny.

Indeks do spisu ludności Krakowa z roku 1870⁹ zawiera informacje, że: *SzeŹczyk recte Stefczyk Franciszek* był urzędnikiem prywatnym i mieszkał z żoną i szóstką synów w dzielnicy I, przy ul. Franciszkańskiej 165. W tabeli nr 1 zebrano ważniejsze informacje na temat tej rodziny zawarte w samym spisie. Miejsce urodzenia Franciszka [ojca] oraz rok urodzenia jego żony Wiktorii zostały błędnie podane, przez co umieszczone są w nawiasach.

Tabela nr 1. Ważniejsze informacje dotyczące rodziny Stefczyk

Imię i nazwisko	Rok urodzenia	Zawód	Miejsce urodzenia
SzeŹczyk, właściwie Stefczyk Franciszek	1828	adiunkt Towarzystwa Rolniczego	(Bochnia)

² K. Weydlich, *Franciszek Stefczyk, pionier polskiej spółdzielczości rolniczej*, Warszawa 1936, s. 3.

³ Archiwum Narodowe w Krakowie (dalej: ANK), Spis ludności miasta Krakowa z r. 1857, sygn. 29/85/18, Indeks do spisu ludności 1857, Litery M-Z.

⁴ ANK, Spis ludności miasta Krakowa z r. 1857, sygn. 29/85/11, Spis ludności 1857, Dz. VII, nr 2-96, t. 11.

⁵ *recte* (łac.) – prawidłowo.

⁶ ANK, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej św. Szczepana w Krakowie, sygn. 29/331/45, Akta urodzeń.

⁷ ANK, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Niedźwiedziu, sygn. 29/366/26, Księga urodzin, małżeństw i zgonów parafii Niedźwiedź.

⁸ ANK, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej św. Szczepana w Krakowie, sygn. 29/331/105, Księga małżeństw.

⁹ ANK, Spis ludności miasta Krakowa z r. 1870, sygn. 29/86/2, Spis ludności 1870, Dz. I, nr 141-248, t. 2.

Imię i nazwisko	Rok urodzenia	Zawód	Miejsce urodzenia
Wiktoria, żona	(1833)	-	Słomniki, Królestwo Polskie
Stanisław Adam Władysław, syn	1859	student	Kraków
Franciszek Kazimierz, syn	1861 ¹⁰	student	Kraków
Władysław Tadeusz, syn	1864 ¹¹	student	Kraków
Bolesław Jan Kanty, syn	1866 ¹²	student	Kraków
Kazimierz Zygmunt, syn	1868 ¹³	student	Kraków
Tadeusz, syn	1869 ¹⁴	student	Kraków

Źródło: Spis ludności Krakowa w 1870 r.

Kolejny spis ludności Krakowa został przeprowadzony w 1880 r.¹⁵ Indeks do tego spisu zawiera informację, że Franciszek Stefczyk [ojciec] był sekretarzem Rady Powiatowej i mieszkał razem z rodziną w dzielnicy IV, przy ulicy św. Jana 309. Ważniejsze informacje z tego spisu zostały zebrane w tabeli nr 2.

Tabela nr 2. Ważniejsze informacje dotyczące rodziny Stefczyk

Imię i nazwisko	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	Zawód
Stefczyk Szefczyk Franciszek	4 lipca 1828	Bachowice, powiat Wadowice	sekretarz Rady Powiatowej w Krakowie
Wiktoria Ewa, żona	23 grudnia 1836	Słomniki w Królestwie Polskim	-
Stanisław Adam Władysław, syn	21 grudnia 1859	Kraków	słuchacz Akademii Rolniczej w Wiedniu
Franciszek Jan Kazimierz, syn	2 grudnia 1861	Kraków	słuchacz filozofii na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie
Władysław Tadeusz, syn	10 lipca 1864	Kraków	uczeń V klasy Gimnazjum św. Jacka w Krakowie

¹⁰ ANK, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej Wszystkich Świętych w Krakowie, sygn. 29/332/184, Księga urodzeń z lat 1857-1872.

¹¹ Ibidem.

¹² Ibidem.

¹³ Ibidem.

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ ANK, zespół: Spis ludności miasta Krakowa z r. 1880, sygn. 29/87/5, Spis ludności 1880, Dz. I, nr 264-332, t. 5.

Imię i nazwisko	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	Zawód
Bolesław Jan Kanty, syn	6 lipca 1866	Kraków	uczeń II klasy Gimnazjum św. Jacka w Krakowie
Kazimierz Zygmunt, syn	27 marca 1868	Kraków	uczeń II klasy Gimnazjum św. Jacka w Krakowie
Jan Antoni, syn	16 maja 1875 ¹⁶	Kraków	przy rodzicach, 5 1/2 roku
Marianna Warchał	24 marca 1859	Niepołomice	służąca
Marian Kamil Zenon Bujalski herbu Kościeszka, szlachcic	4 lipca 1860	Witowice, Królestwo Polskie	student medycyny na Uniwersytecie Jagiellońskim

W powyższym spisie podane są dwa nazwiska Franciszka [ojca]: Stefczyk oraz przekreślone Szefczyk. Po porównaniu z poprzednim spisem widać, że pojawił się syn Jan Antoni (ur. 16 maja 1875 r.), brakuje natomiast Tadeusza (ur. 6 września 1869 r.), który zmarł 22 września 1870 r.¹⁷, oraz Zygmunta Stanisława Jana¹⁸ (ur. 15 listopada 1876 r.), gdyż zmarł 25 marca 1880 r.¹⁹ Informacja, że Franciszek [ojciec] mieszka w Krakowie bez przerwy od 1848 r., wskazuje, że opuścił on Bachowice jako dwudziestolatek. Mogło to jednak nastąpić wcześniej ze względu na naukę w szkole średniej, lecz z różnych powodów (np. przerwy wakacyjne, niepełnoletność) nie uwzględniono tego okresu.

Kolejne karty tego spisu ludności dostarczają informacji, że w tej samej kamienicy mieszkali państwo Franciszek (ur. 3 marca 1822 r. w Spytkowicach koło Zatora) i Małgorzata (ur. 15 lipca 1840 r. w Krakowie) Masłowscy, wraz z Wiktorią Kozłowską (ur. 24 grudnia 1860 r. w Krakowie). Wiktoria wcześniej straciła rodziców²⁰ i wychowywała się u wujostwa Masłowskich. Na karcie spisowej rodziny podano informację, że pan Masłowski utrzymywał rodzinę ze sprzedaży fortepianów. Inne źródło²¹ podaje, że był stroicielem fortepianów. Zapewne robił jedno i drugie.

¹⁶ ANK, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej św. Szczepana w Krakowie, sygn. 29/331/50, Księga urodzeń.

¹⁷ ANK Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej Wszystkich Świętych w Krakowie, sygn. 29/332/182, Księga zgonów z lat 1856-1872.

¹⁸ ANK, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej św. Anny w Krakowie, sygn. 29/323/184, Księga urodzeń.

¹⁹ ANK, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej Najświętszej Marii Panny w Krakowie, sygn. 29/328/181, Księga zgonów z lat 1873-1884.

²⁰ K. Weydlich, *Franciszek Stefczyk...*, s. 18.

²¹ Ibidem.

W indeksie do spisu ludności Krakowa z 1890 r.²² podano, że głównym najemcą mieszkania w dzielnicy IV przy ul. Długiej 34 była emerytka Wiktoria Stefczyk. Na karcie spisowej można przeczytać, że jej mieszkanie znajdowało się na 2 piętrze, składało się z 3 pokoi i jednej kuchni i było wykorzystywane wyłącznie do celów mieszkalnych. Informacje o lokatorach przedstawia tabela nr 3. Tutaj również pojawiają się błędy – nieprawdziwy rok urodzenia Wiktorii oraz dzień urodzenia Kazimierza – i zostały one umieszczone w nawiasach.

Tabela nr 3. Ważniejsze informacje dotyczące rodziny Stefczyk

Imię i nazwisko	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	Źródło utrzymania
Wiktoria Stefczyk, matka	23 grudnia (1838)	Słomniki w Królestwie Polskim	utrzymuje się z renty wdowiej
Stanisław Stefczyk, syn	21 grudnia 1859	Kraków	urzędnik kolei państwowej
Władysław Stefczyk, syn	10 lipca 1864	Kraków	rachunkowość – buchalter
Bolesław Stefczyk, syn	6 lipca 1866	Kraków	rachunkowość – buchalter w fabryce
Kazimierz Stefczyk, syn	(7) marca 1868	Kraków	rolnictwo – urzędnik gospodarski
Jan Stefczyk, syn	16 maja 1875	Kraków	uczeń gimnazjalny
Rozalia Żupnik	ok. 4 września 1867	Świątniki, powiat niepołomicki	służąca – do posługi przy gospodarstwie domowym

W stosunku do poprzedniego spisu brakuje Franciszka [ojca], który zmarł 12 maja 1887 r.²³ i został pochowany na Cmentarzu Rakowickim. Syn Franciszek też nie figuruje w dokumencie, gdyż opuścił rodzinę i rozpoczął pracę zawodową. W następnych latach zmarli synowie: Stanisław (4 sierpnia 1891 r.)²⁴, Jan (10 lipca 1894 r.)²⁵, Kazimierz (13 lutego 1895 r.)²⁶ i Bolesław (6 stycznia 1897 r.)²⁷. W tabeli nr 4 zamieszczono chronologiczny spis wydarzeń

²² ANK, Spis ludności miasta Krakowa z r. 1890, sygn. 29/88/45, Indeks do spisu ludności 1890, Litery L-Z. *Dziennik Zmarłych 1887*, s. 45, old.mbc.malopolska.pl/dlibra/docmetadata?id=130650 (dostęp 20.08.2025).

²⁴ ANK, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej Najświętszej Marii Panny w Krakowie, sygn. 29/328/185, Księga zgonów z lat 1890-1899.

²⁵ Archiwum Państwowe w Rzeszowie. Oddział w Sanoku, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Iwonicy, sygn. 60/1475/3, Księga zgonów dla miejscowości Iwonica.

²⁶ Ibidem.

²⁷ Ibidem.

dotyczących rodziny – od narodzin Franciszka Szefczyka [ojca] aż do śmierci Franciszka Stefczyka [syna].

Tabela nr 4. Chronologiczny spis wydarzeń z dziejów rodziny Stefczyk

Data	Wydarzenie	Adres podany w księgach parafialnych	Parafia
4 lipca 1828	Narodziny i chrzest Franciszka Szefczyka [ojca]	Bachowice 53	św. Katarzyny w Spytkowicach koło Zatora
21 grudnia 1835 22 grudnia 1835	Narodziny i chrzest Ewy Marianny Malinowskiej	Zaborze	Niedźwiedz w powiecie krakowskim
22 listopada 1858	Ślub Franciszka Szefczyka i Ewy Marianny Malinowskiej	Szczepańska (?) 187	św. Szczepana na Piasku (obecnie Kraków)
21 grudnia 1859 24 grudnia 1859	Narodziny i chrzest Stanisława Adama Władysława	Piasek 55/91	św. Szczepana na Piasku (obecnie Kraków)
21 grudnia 1860 1 stycznia 1861	Narodziny i chrzest Wiktorii Ewy Kozłowskiej	Numer domu 150	Najświętszej Marii Panny w Krakowie
2 grudnia 1861 15 grudnia 1861	Narodziny i chrzest Franciszka Jana Kazimierza	Smoleńska 54	Wszystkich Świętych w Krakowie
10 lipca 1864 4 września 1864	Narodziny i chrzest Władysława Tadeusza	Smoleńska 54	Wszystkich Świętych w Krakowie
6 lipca 1866 11 sierpnia 1866	Narodziny i chrzest Bolesława Jana Kantego	Smoleńska 54	Wszystkich Świętych w Krakowie
27 marca 1868 2 maja 1868	Narodziny i chrzest Kazimierza Zygmunta	Franciszkańska 165	Wszystkich Świętych w Krakowie
6 września 1869 7 listopada 1869	Narodziny i chrzest Tadeusza	Franciszkańska 165	Wszystkich Świętych w Krakowie

Data	Wydarzenie	Adres podany w księgach parafialnych	Parafia
22 września 1870 24 września 1870	Zgon i pogrzeb Tadeusza	Franciszkańska 165	Wszystkich Świętych w Krakowie, pochowany na Cmentarzu Rako- wickim, kwatera W, rząd 5, grób 44 ²⁸ .
16 maja 1875 12 czerwca 1875	Narodziny i chrzest Jana Antoniego	Krupnicza 16	św. Szczepana na Piasku (obecnie Kraków)
15 listopada 1876 25 grudnia 1876	Narodziny i chrzest Zygmunta Stanisława	Szewska 224	św. Anny w Krakowie
25 marca 1880 27 marca 1880	Zgon i pogrzeb Zygmunta	Floriana 343	Najświętszej Marii Panny w Krakowie (Mariacka), pochowany na Cmentarzu Rako- wickim, kwatera N4, rząd 10, grób 8 ²⁹
21 maja 1886	Ślub Franciszka Stefczyka i Wiktorii Kozłowskiej		Kraków
12 maja 1887 14 maja 1887	Zgon ³⁰ i pogrzeb Franciszka Szewczyka (Stefczyka) [ojca]	Gołębia 3/171	Najświętszej Marii Panny w Krakowie (Mariacka), pochowany na Cmentarzu Rakowickim, kwatera Y, pas od wschodu ³¹ .
4 sierpnia 1891 6 sierpnia 1891	Zgon ³² i pogrzeb Stanisława	Św. Marka 2	Najświętszej Marii Panny w Krakowie (Mariacka), pochowany na Cmentarzu Rako- wickim, kwatera G, pas stały od południa ³³

²⁸ *Księga Zmarłych Pochowanych na Cmentarzu Krakowskim 1866-1873*, s. 388.

²⁹ *Księga Zmarłych Pochowanych na Cmentarzu Krakowskim 1874-1882*, s. 535.

³⁰ ANK, Urząd Zdrowia w Krakowie, sygn. 29/83/50, *Księga zmarłych Chrześcijan*.

³¹ *Dziennik Zmarłych 1887*, s. 45, old.mbc.malopolska.pl/dlibra/docmetadata?id=130650 (dostęp 20.08.2025).

³² ANK, Urząd Zdrowia w Krakowie, sygn. 29/83/56, *Księga zmarłych Chrześcijan miejscowych i obcych*.

³³ *Dziennik Zmarłych 1891*, s. 71, old.mbc.malopolska.pl/dlibra/docmetadata?id=130650 (dostęp 20.08.2025).

Data	Wydarzenie	Adres podany w księgach parafialnych	Parafia
10 lipca 1894 12 lipca 1894	Zgon i pogrzeb Jana	Iwonicz 1	Wszystkich Świętych, Iwonicz
13 lutego 1895 15 lutego 1895	Zgon i pogrzeb Kazimierza	Iwonicz 1	Wszystkich Świętych, Iwonicz
6 stycznia 1897 8 stycznia 1897	Zgon i pogrzeb Bolesława	Iwonicz 1	Wszystkich Świętych, Iwonicz
21 paździer- nika 1905	Zgon Wiktorii Stefczyk z Malinowskich ³⁴	Lwów, ul. Krzyżowa 29a	św. Marii Magdaleny, Lwów
5 lutego 1916	Zgon Wiktorii Stefczyk z Kozłowskich	Lwów	Cmentarz Łyczakowski, Lwów
30 czerwca 1924	Zgon Franciszka Stefczyka [syna]	Kraków	Cmentarz Łyczakowski, Lwów

Życie Stefczyków obfitowało w przeprowadzki. Trudno stwierdzić, czy wszystkie adresy wskazane w tabeli nr 4 są autentyczne i czy nie wynikają tylko z pomyłki w zapisach ksiąg parafialnych. Kazimierz Weydlich w książce *Franciszek Stefczyk, pionier polskiej spółdzielczości rolniczej*³⁵ podaje, że w czasach młodości Franciszka rodzina przeprowadzała się dwukrotnie. Najpierw zamieszkiwali oni w budynkach w podwórzu klasztoru Ojców Franciszkanów, potem w domu Bobrzyńskich przy ul. Krupniczej (w 1936 r. mieścił się pod numerami 32 i 34) w oficynach, a następnie przy ul. św. Jana (w 1936 r. było to pod nr 13, na rogu ul. św. Marka).

W kolejnych spisach ludności Krakowa z lat: 1900, 1910 i 1921 nazwisko Stefczyk już nie występuje. Matka Franciszka mieszkała wraz z jego rodziną we Lwowie, więc zapewne razem z nimi przeniosła się również do Czernichowa. Nie jest wiadome, co działo się z jego bratem Władysławem.

³⁴ Archiwum Główne Akt Dawnych, Księgi metrykalne parafii wyznania rzymskokatolickiego z archidiecezji lwowskiej, sygn. 1/301/1868, Parafia: Lwów, parafia św. Marii Magdaleny. Dekanat: Lwów. Księga metrykalna urodzeń, ślubów i zgonów dla parafii miejskiej i wsi Kulparków.

³⁵ K. Weydlich, *Franciszek Stefczyk...*, s. 7.

Franciszek Stefczyk i powstanie Kas w Czernichowie

Franciszek Jan Kazimierz Stefczyk [syn] urodził się 2 grudnia 1861 r. w Krakowie. W 1879 r. zdał egzamin maturalny w Gimnazjum św. Anny³⁶. Przez 3 lata studiował historię, głównie u prof. Stanisława Smolki na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, a następnie przez rok ekonomię i prawo państwowe w Wiedniu u prof. Wawrzyńca Steina. Po powrocie do Polski w 1884 r. (ok. 19 maja) wyjechał do Czernichowa, gdzie został nauczycielem w Krajowej Średniej Szkole Rolniczej. Po złożeniu pracy, która została przyjęta, i spełnieniu pozostałych wymogów 26 maja 1887 r. uzyskał stopień doktora filozofii nauk historycznych³⁷.

Rok wcześniej, 21 maja 1886 r., Franciszek Stefczyk ożenił się w Krakowie z Wiktorią Kozłowską³⁸. Z tego małżeństwa urodziła się trójka dzieci: Tadeusz³⁹, Maria⁴⁰ po mężu Sabińska⁴¹ i Kazimierz Mieczysław⁴².

Podczas pracy jako nauczyciel w Czernichowie Franciszek Stefczyk dał się poznać jako społecznik. Uczestniczył w życiu wsi, m.in. jako prelegent na zebraniach Kółka Rolniczego⁴³. Na jednym z takich zebrań, prawdopodobnie wiosną 1889 r., prelegent nawoływał, aby chłopci nie sprzedawali żywego inwentarza, gdyż to prowadzi gospodarstwa do ruiny. Jeden z gospodarzy odpowiedział, że muszą tak robić, ponieważ nie mają za co nabyć żywności, a pożyczki kosztują 10% miesięcznie. Wówczas Franciszek Stefczyk zaproponował miejscowemu proboszczowi, ks. Edwardowi Królikowskiemu, aby założyć kasę pożyczkową. Tak zrodziła się idea powstania kas pożyczkowych na wzór Kas Raiffeisena.

Organizację kas obmyślił Friedrich Wilhelm Raiffeisen, burmistrz małego nadreńskiego miasteczka Anhausen. W 1862 r. założył on pierwszą w historii spółkową kasę pożyczkową, która miała uchronić miejscowych chłopów przed lichwą. Kasy zdobyły popularność w całych Niemczech, a następnie w wielu innych krajach. Ograniczały one swoją działalność do jednej bądź kilku gmin lub parafii, dzięki czemu znana była sytuacja każdego biorącego kredyt. Fundusze spółki pochodziły z udziałów (od nich nie wypłacano dywidend) oraz wkładek

³⁶ Ibidem.

³⁷ Ibidem, s. 9.

³⁸ Ibidem, s. 20.

³⁹ Tadeusz Stefczyk, ur. 1887 r., zaginął we wrześniu 1939 r., kapitan artylerii, inżynier.

⁴⁰ Maria Stefczyk (27 I 1889 r. – prawd. 24 X 1944 r.) wyszła za mąż 2 III 1919 r. za Jana Sabińskiego (16 V 1892 r. – prawd. 19 IX 1954 r.).

⁴¹ ANK, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej św. Szczepana w Krakowie, sygn. 29/331/209, Księga małżeństw.

⁴² Kazimierz Mieczysław Stefczyk, ur. 29 XII 1891 r. w Czernichowie, zm. 2 V 1941 r. w zamku Taymouth w Szkocji, inżynier, pułkownik dyplomowany, Kawaler Orderu Virtuti Militari, w 1922 r. w Krakowie poślubił Teofilę Preidel, z którą miał dwójkę dzieci.

⁴³ K. Weydlich, *Franciszek Stefczyk...*, s. 26.

oszczędności (oprocentowanych). Kredyty były wyżej oprocentowane i stąd pochodził zysk spółki⁴⁴.

Stefczyk prawdopodobnie jeszcze w czasie studiów w Wiedniu słyszał o istnieniu Kas Raiffeisena⁴⁵. Natomiast według informacji ustnej⁴⁶, przekazanej przez Janinę Gołbę (ur. 21 kwietnia 1924 r., zm. 2 października 2022 r.), dowiedział się o istnieniu Kas Oszczędnościowych Raiffeisena od ks. Franciszka Gołby (1862-1944). Ksiądz Franciszek ponoć osobiście spotkał się z ich założycielem. Friedrich Wilhelm Raiffeisen zmarł w 1888 r., gdy ks. Gołba był dopiero młodym kapłanem, jednak takiego spotkania nie można wykluczyć. Przekazując informacje o kasach Stefczykowi, ks. Gołba miał stwierdzić, że z racji swoich obowiązków kapłańskich nie może zająć się tworzeniem takiej działalności i poleca, aby on to zrobił.

W tym celu Stefczyk pojechał do Związku Spółek Raiffeisena w Münster w Westfalii, gdzie przebywał w okresie od 28 czerwca do 14 lipca 1889 r. Było to już po śmierci założyciela kas, dlatego rozmawiał tylko z jego współpracownikami. Szczegółowo zapoznał się z zasadami działalności, dokumentacją, instrukcjami i drukami używanymi w Spółkach Raiffeisena. Po powrocie do Czernichowa wraz z ks. Królikowskim rozpoczął intensywną pracę mającą na celu rozpowszechnienie w kraju idei spółek systemu Raiffeisena. W tym celu szukał dla nich patronatu, a jednocześnie przygotował *Przewodnik dla spółkowych kas oszczędności i pożyczek systemu F. W. Raiffeisena*. W przedmowie napisał, że: „Pierwszą w kraju naszym spółkę systemu Raiffeisena założyłem z końcem listopada 1889 r. w Czernichowie”⁴⁷. Pierwszym dniem funkcjonowania kasy był 11 marca 1890 r.⁴⁸

Powstanie Kasy Stefczyka w Bachowicach

Wieloletni kasjer Wojciech Warzecha (ur. 22 stycznia 1881 r., zm. 10 maja 1951 r.) w przemowie⁴⁹ przygotowanej na Nadzwyczajne Walne Zebranie Kasy Stefczyka w Bachowicach 19 grudnia 1937 r. napisał: „Nasza Kasa Stefczyka założona została 5 listopada 1906 roku przez św. p. Franciszka Stefczyka rodaka z naszej wsi”. Taka sama data widnieje również na protokole z założycielskiego i zarazem I Walnego Zebrania Spółki Oszczędności i Pożyczek w Bachowicach⁵⁰. Jest to chyba w tym czasie jedyny przypadek, w którym powstało

⁴⁴ Nowa encyklopedia powszechna PWN, Warszawa 1996.

⁴⁵ K. Weydlich, *Franciszek Stefczyk...*, s. 8.

⁴⁶ Janina Gołba – bratanica ks. Franciszka Gołby, rozmowa z 13 marca 2013 r.

⁴⁷ K. Weydlich, *Franciszek Stefczyk...*, s. 32.

⁴⁸ Ibidem.

⁴⁹ Archiwum GBP w Spytkowicach (dalej: AGBPwS), Zagajenie przygotowane na Nadzwyczajne Walne Zebranie 19 grudnia 1937 r.

⁵⁰ AGBPwS, Protokół z założycielskiego i zarazem I Walnego Zebrania Spółki Oszczędności i Pożyczek w Bachowicach, 5 listopad 1906 r.

coś znaczącego w Bachowicach, a wśród twórców tego przedsięwzięcia nie jest wymieniany ks. Franciszek Gołba. Stąd bardzo prawdopodobne wydaje się, że wcześniej przytoczone słowa ks. Franciszka⁵¹, polecające założyć Stefczykowi Kasę Oszczędnościową, dotyczyły tylko kasy w Bachowicach, a nie Kas w ogóle. Zarówno Stefczyk, jak i ks. Gołba wówczas mieszkali i pracowali w Krakowie. Pamiętali jednak o swoich korzeniach i współpracowali dla dobra rodzinnej miejscowości. Przykładem na to niech będzie fakt, że w 1897 r. wspólnie założyli w Bachowicach spółkę chowu drobiu i sprzedaży jaj⁵².

Pierwotna, pełna nazwa Kasy to: Spółka Oszczędności i Pożyczek w Bachowicach stowarzyszenie zarejestrowane z nieograniczoną poręką. Zebranie założycielskie zwołane przez wójta Wojciecha Dębskiego odbyło się w jego domu⁵³ (dziś to ul. ks. Gołby 91). Przewodniczącym zebrania został Piotr Ściera, a protokołowanie powierzono Wojciechowi Warzesze. Statut uchwalono jednogłośnie przez 17 członków. Wojciech Warzecha wymienia następujących założycieli: Wojciech Dębski, Jan Sypuła, Jan Gołba, Jan Gawron (kierownik szkoły w Bachowicach), Felicja Szloskówna (nauczycielka), Maria Cukrzyńska, Antoni Zbigniewicz, Wojciech Bałys, Kazimierz Szewczyk, Jan Dębski, Wojciech Świdergał, Tomasz Dębski, Piotr Ściera, Wojciech Warzecha, Mateusz Dębski, Franciszek Świdergał i ks. Wojciech Majchrowicz.

W skład pierwszego zarządu weszli: Jan Gołba – jako prełożony zarządu, Jan Gawron – jako zastępca prełożonego, Piotr Ściera, Wojciech Dębski i Kazimierz Szewczyk – jako członkowie zarządu. Przewodniczącym rady nadzorczej został wybrany Mateusz Dębski, a jego zastępcą – Tomasz Dębski. Członkami rady nadzorczej zostali: Felicja Szloskówna, Jan Sypuła, Antoni Zbigniewicz i Franciszek Świdergał. Kasjerem wybrano 25-letniego wówczas Wojciecha Warzechę, co świadczy o dużym zaufaniu, jakim darzyła go miejscowa społeczność. W przemówieniu wspomina, że: „odbył kurs urządzony przez Biuro Patronatu we Lwowie i ma świadectwo do dziś”⁵⁴.

Maria Cukrzyńska prawdopodobnie również była nauczycielką, gdyż na II walnym zebraniu, które odbyło się 22 września 1907 r., została wybrana do rady nadzorczej w miejsce ustępującej Felicji Szloskówny. Nazwisko Cukrzyński nie występowało w Bachowicach. W spisie członków-założycieli Kasy w adresach przy nazwiskach: Jan Gawron, Felicja Szloskówna i Maria Cukrzyńska nie podano numeru domu, a jedynie miejscowość, co wskazuje, że nie byli oni rdzennymi mieszkańcami wioski. Po analizie składów kolejnych rad nadzorczych można zauważyć, że często wybierano do nich właśnie nauczycieli. Takie postępowanie można tłumaczyć tym, że byli to ludzie wykształceni, a więc

⁵¹ J. Gołba, rozmowa z 13 marca 2013 r.

⁵² F. Gołba, *Bachowice dawniej a dziś*, Kraków 1939, s. 46.

⁵³ AGBPwS, Protokół z założycielskiego...

⁵⁴ AGBPwS, Zagajenie...

powinni być przygotowani do kontroli dokumentacji spółki. Ponadto jako osoby spoza Bachowic byli bardziej niezależni.

Zapewne z tego samego powodu do rady nadzorczej został wybrany ks. Wojciech Majchrowicz, który jako osoba duchowna dla przyszłych członków Kasy miał być wyznacznikiem bezpieczeństwa i pomocy. Ksiądz Wojciech urodził się 24 marca 1874 r. w Skawie koło Rabki, a w 1899 r. został wyświęcony na kapłana. W latach 1901-1902 był wikarym, a w latach 1908-1909 administratorem parafii św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Spytkowicach⁵⁵. Zmarł 19 kwietnia 1911 r. i został pochowany na cmentarzu parafialnym w Rabce.

Pozostali członkowie-założyciele byli stałymi mieszkańcami Bachowic. Wynikało to ze statutu, który zakładał, że Kasa obejmuje swoim zasięgiem wieś lub gminę⁵⁶. Było to bardzo ważne dla budowania zaufania do Kas, gdyż wtedy wszyscy jej członkowie, którzy przecież ponosili nieograniczoną odpowiedzialność, znali się wzajemnie.

Na zebraniu założycielskim ustalono, że najniższa wkładka (wpłata) będzie wynosić 1 koronę. Bachowice znajdowały się wtedy w Galicji należącej do Austro-Węgier, w których obowiązującą walutą była korona austro-węgierska (dalej: K). Uzgodniono również okresy wypowiedzenia wkładek, które przedstawiono w tabeli nr 5.

Tabela nr 5. Okres wypowiedzenia wkładek oszczędnościowych⁵⁷

Kwota wkładki [K]	Okres wypowiedzenia
do 20	bez wypowiedzenia
od 20 do 100	8 dni
od 100 do 200	14 dni
od 200 do 500	30 dni
od 500 do 1000	60 dni
od 1000	90 dni

Źródło: opracowanie własne autorów na podstawie protokołu z I walnego zebrania Kasy.

Dzisiaj pieniądze ulokowane w banku możemy wypłacić prawie natychmiast. Tylko pobranie większej gotówki wymaga zgłoszenia tego do oddziału banku najwyżej kilka dni wcześniej. Przeszło 100 lat temu kasjer Kasy Stefczyka musiał zebrać potrzebną ilość gotówki z bieżących wpłat innych osób lub z kasy centralnej, gdzie były zdeponowane wkłady członkowskie. Przy braku

⁵⁵ J. Warzecha, J. Fabin, P. Mostowik (red.), *800 lat Spytkowic. Księga jubileuszowa*, Ząbki 2000, s. 229.

⁵⁶ W badanym okresie w Galicji istniały gminy jednowioskowe obejmujące daną miejscowość i ewentualnie jej przysiółki. Bachowice były taką gminą do końca 1933 r. W jej skład wchodził również przysiółek Kaniów. W dokumentach Kasy jest zaznaczone, czy dany członek mieszka w Bachowicach, czy na Kaniowie. Nie występują natomiast nazwy innych przysiółków, tj. Górki i Wróblówki.

⁵⁷ AGBPwS, Protokół z założycielskiego...

wymaganej sumy wkładów za zgodą rady nadzorczej zaciągał pożyczki w centrali finansowej o nazwie Krajowa Centralna Kasa dla Spółek Rolniczych we Lwowie. Dlatego każda większa wpłata i wypłata wymagała przesłania gotówki między Kasą w Bachowicach a bankiem, co trwało ok. tygodnia⁵⁸.

Postanowiono, że najwyższa kwota pożyczki może wynosić nie więcej niż 400 K, a wyjątkowo zarząd może udzielić pożyczki do 800 K, ale za zgodą rady nadzorczej. Wkładki oszczędnościowe były oprocentowane w wysokości 4,5%, a pożyczki dla członków w wysokości 6%. Termin wpłat i wypłat liczono w ten sposób, że operacje wykonywane w pierwszej połowie miesiąca były traktowane tak, jakby zostały zrealizowane pierwszego dnia miesiąca. Operacje realizowane natomiast w drugiej połowie miesiąca traktowano tak, jakby zostały wykonane 16. dnia miesiąca⁵⁹.

Zarząd Spółki Oszczędności i Pożyczek upoważnił radę nadzorczą do zaciągania pożyczek za jej zgodą sumarycznie do 10 000 K, ale pod warunkiem, że oprocentowanie ich będzie przynajmniej o 1,5 punktu procentowego niższe od stopy procentowej ustanowionej przez spółkę dla pożyczek udzielonych członkom. W ten sposób wyeliminowano ryzyko, że Kasa będzie stratna przy udzielaniu kredytów.

Od wybranego kasjera nie pobrano kaucji, gdyż ten, zgodnie ze statutem, dał dwóch zamożnych ręczycieli: Wojciecha Dębskiego (wójta) i Franciszka Świdergała. Wynagrodzenie kasjera ustalono na 60 K rocznie. Ponadto osoby pobierające pożyczki miały nie ponosić opłat za druki.

Pierwsze posiedzenie zarządu spółki odbyło się 26 stycznia 1907 r. W protokole zapisano, że odczytano orzeczenie C.K. Sądu Obwodowego w Wadowicach z dnia 8 stycznia 1907 r. dotyczące wpisania spółki do rejestru stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych. W związku z tym uchwalono, że we wszystkich gminach należących do okręgu spółki zostanie ogłoszone rozpoczęcie działalności z dniem 1 lutego 1907 r. Lokal i kasę umieszczono w domu Tomasza Dębskiego (obecnie ul. ks. Gołby 71). Godziny urzędowe ustalono na „niedzielę (na razie) od g. 4-6 [sic!]”. Następnie przełożony zarządu został upoważniony do sprawienia tablicy ogłoszeń od spółki kosztem nie wyższym niż 2 K, a o zawiązaniu spółki zostały poinformowane starostwo i namiestnictwo, które otrzymały uwierzytelnione przez zarząd odpisy statutu. Do Krajowej Dyrekcji Skarbu we Lwowie zostało wniesione podanie o przyznanie należnych ulg. Wreszcie zadeklarowano przedłożenie do biura patronatu podania o przyjęcie i wypłacenie przyrzeczonego zasiłku. W dalszym ciągu zebrania odczytano projekt umowy z wybranym przez walne zgromadzenie kasjerem⁶⁰.

⁵⁸ AGBPwS, Zagajenie...

⁵⁹ AGBPwS, Protokół z założycielskiego...

⁶⁰ AGBPwS, Księga protokołów z posiedzeń Zarządu za lata 1907-1940.

Drugie posiedzenie zarządu odbyło się w dniu inauguracji działalności spółki, tj. 1 lutego 1907 r. Wtedy to uchwalono, że członkowie nie będą zaciągali pożyczki aż do przybycia delegata patronatu, aby lepiej zapoznać się z jej warunkami. Zaprotokołowano, że od tego dnia wszyscy członkowie biorą odpowiedzialność za prowadzenie spółki. Tego dnia wpłynęła też pierwsza wkładka do kasy. Postanowiono, że zwykłe comiesięczne posiedzenia zarządu będą się odbywać w drugą niedzielę każdego miesiąca.

Pierwsze posiedzenie rady nadzorczej miało miejsce 26 marca 1907 r.⁶¹ Na protokolanta rady wyznaczono na stałe Wojciecha Warzechę, który przyjął stanowisko. Następnie zatwierdzono umowę zarządu z kasjerem. Na wniosek przewodniczącego rady uchwalono, że przewodniczący oraz dwaj inni członkowie rady będą stanowili stałą Komisję Rewizyjną. Komisja ta została zobowiązana do tego, aby przed każdym kwartalnym posiedzeniem rady dokonać kontroli ksiąg i innych dokumentów spółki i przedłożyć pełnej radzie na odpowiednim formularzu pisemny raport wraz z wnioskami. Do komisji zostali powołani Felicja Szłoskówna i Jan Sypuła. Na pierwszym posiedzeniu rada zatwierdziła również uchwały zarządu udzielające pierwszych pożyczek: Franciszkowi Mamoniowi – 500 K, Janowi Sypule – 1000 K, Janowi Ogrodnikowi – 500 K i Józefowi Wójtowiczowi – 600 K. O ile zatwierdzenie pożyczki powyżej 400 K przez radę nadzorczą było zgodne z ustaleniami walnego zebrania, o tyle udzielenie pożyczki dla Jana Sypuły już nie, gdyż przekraczała ona maksymalną ustaloną kwotę 800 K.

Statut Spółki Oszczędności i Pożyczek w Bachowicach

W statucie zarejestrowanym w Sądzie Handlowym w Wadowicach pod datą 8 stycznia 1907 r. zapisano, że siedzibą Spółki Oszczędności i Pożyczek w Bachowicach jest gmina Bachowice i stanowi ona teren działania tej spółki. Jej celem było staranie się o materialne i moralne podniesienie członków spółki, a miał on być realizowany przez możliwie korzystne udzielanie pożyczek i przyjmowanie oprocentowanych wkładek oszczędnościowych od członków. Ponadto spółka popierała tworzenie spółek i stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych w swoim okręgu. Jej członkami mogli zostać dorośli mieszkańcy gminy Bachowice nienależący do żadnego innego stowarzyszenia opartego na solidarnej i nieograniczonej poręce. Musieli oni mieć również pełne prawo rozporządzania swoim majątkiem. Utrata tego prawa, wykluczenie z innych przyczyn, a także przeprowadzka poza okręg spółki, śmierć i dobrowolna rezygnacja skutkowały utratą członkostwa.

⁶¹ AGBPwS, Księga protokołów z posiedzeń Rady Nadzorczej za lata 1907-1940.

Organami tej działalności były: zarząd, kasjer, rada nadzorcza i walne zebranie. Tylko kasjer otrzymywał wynagrodzenie za pełnienie swoich obowiązków. Wysokość tego wynagrodzenia ustalało walne zebranie. Zarząd, rada nadzorcza i walne zebranie miały obowiązek spisywać protokoły ze swoich posiedzeń.

Zarząd spółki składał się z pięciu osób wybieranych przez zwyczajne walne zebranie na kadencję czteroletnią, przy czym co dwa lata ustępowało dwóch lub trzech członków. Po pierwszych dwóch latach ustalono ich drogą losowania. Firmę mógł reprezentować przełożony zarządu lub jego zastępca wraz z jednym z członków. Za majątek spółki odpowiedzialni byli przełożony zarządu i kasjer.

W dalszej części statutu opisano prawa, obowiązki, odpowiedzialność, zasady wybierania i funkcjonowania organów spółki, prawną możliwość jej rozwiązania, likwidacji, zmiany statutu, sposób rozwiązywania sporów, kary umowne oraz patronat. Spółka działała pod patronatem Wydziału Krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskim.

W pierwszym roku działalności Kasa udzieliła przynajmniej 54 pożyczek na ogólną kwotę ponad 16 500 K. Ze względu na brak 6 stron protokołów z posiedzeń zarządu nie jest możliwe dokładne ustalenie tych kwot. Średnia wysokość pożyczki wyniosła ok. 300 K. W tym czasie Kasa odnotowała 203,33 K zysku, kasjer otrzymał natomiast wynagrodzenie w wysokości 60 K. Od następnego roku w protokołach posiedzeń zarządu podawano najczęściej tylko kolejne numery zatwierdzanych pożyczek, przez co nie jest znana ani ich kwota, ani sam pożyczkobiorca. W 1911 r. spółka odnotowała zysk w wysokości 195,72 K, w 1913 r. – 318,63 K, a rok później, już w czasie I wojny światowej – 151,31 K.

Darowizny

Walne zebranie zwykle uchwalało, aby cały zysk przeznaczyć na fundusz rezerwowy i nie wypłacać dywidendy. Jednak 26 kwietnia 1914 r. postanowiono, aby przychód za 1913 r. wypłacić członkom i z tej kwoty przekazać 20 K na poratowanie pogrzelców w Zembrzycach. 23 sierpnia na posiedzeniu wspólnym rada nadzorcza i zarząd uchwalili, aby w myśl odezwy z 17 sierpnia wypłacić kwotę 491 K na Polski Skarb Wojskowy i przekazać to z rachunku bieżącego w Krajowej Centralnej Kasie. Podobnie postąpiono 19 sierpnia 1917 r., kiedy to postanowiono wypłacić z zysku 51,03 K na rzecz głodnych w spustoszonej wojną Litwie. 14 kwietnia 1918 r. przeznaczono połowę czystego zysku na rzecz krajowego komitetu ratunkowego pod przewodnictwem ks. biskupa krakowskiego. Najprawdopodobniej chodzi tu o Książęco-Biskupi Komitet Pomocy dla Dotkniętych Kłęką Wojny utworzony w Krakowie przez biskupa Adama Stefana Sapiechę. 19 czerwca 1921 r. uchwalono zaś, aby część zysku, tj. 5000 marek polskich [dalej: mp], przeznaczyć na budowę kościoła w Bachowicach. 23 lutego

1921 r. zarząd postanowił wysłać 500 mp na dofinansowanie plebiscytu na Górnym Śląsku, a 29 maja 1927 r. rada nadzorcza przekazała 5 zł na pomnik i grób Franciszka Stefczyka we Lwowie.

Działalność spółki w czasie I wojny światowej

26 kwietnia 1914 r. walne zebranie wybrało nowego przewodniczącego rady nadzorczej, gdyż dotychczasowy, Michał Gorczyca, został przeniesiony i nie był już kierownikiem szkoły w Bachowicach. Jego miejsce, zarówno w szkole, jak i w Kasie, zajął Franciszek Tomasziewicz. W swoim przemówieniu na końcu zebrania odniósł się do pożytecznej działalności spółki, wskazując na większy wpływ wkładek niż w latach poprzednich⁶². Zachęcał również zebranych, aby wszyscy wedle swych sił i możliwości popierali instytucję Kasy opartą na samopomocy i powołaną dla dobra publicznego. Na zebraniu podniesiono również pensję kasjera ze 150 do 250 K.

Na posiedzeniu wspólnym rady nadzorczej i zarządu 23 sierpnia 1914 r. w związku z mobilizacją powszechną uchwalono, że dokumenty spółki zostaną spakowane i przekazane do skarbca kościelnego w Spytkowicach. Okazało się jednak, że takiego skarbcza w tej parafii nie ma, więc póki nie pojawiło się niebezpieczeństwo, wstrzymano się z dalszymi decyzjami. Mimo to na kolejnym wspólnym posiedzeniu 9 listopada 1914 r. uzgodniono, że „dziś są już zmuszeni, aby wszystkie dokumenty wymagane przez Biuro Patronatu, a także skrypty dłużne zakopać w piwnicy”⁶³.

Najczęściej rada nadzorcza stwierdzała, że księgi kasowe są prawidłowo prowadzone, a pożyczki dobrze zabezpieczone i spłacane, choć nie zawsze tak było. Na wspólnym posiedzeniu rady nadzorczej i zarządu 13 marca 1915 r. stwierdzono, że „należy się upomnieć adwokatowi Ignacemu Wielgosowi, aby dawniej wytoczony przez niego proces odstąpił i oddać go innemu adwokatowi”⁶⁴. Proces ten toczył się przeciwko dwóm członkom Kasy. Ponadto postanowiono upomnieć zalegających dłużników i wezwać jednego członka Kasy, aby dał innego poręczyciela w zamian za zmarłego.

Ważnym tematem kolejnego wspólnego posiedzenia rady nadzorczej i zarządu 14 sierpnia 1915 r. było wezwanie kasjera Wojciecha Warzechy do wojska. Przewodniczący rady nadzorczej Antoni Zbigniewicz i przewodniczący zarządu Jan Gołba uzupełnili dziennik kasowy i porównali zapisy ze stanem gotówki w kasie. Stwierdzono brak 7,93 K, lecz pozostawiono to do dalszego wyjaśnienia. Następnie oba komplety kluczy przekazano przewodniczącemu rady

⁶² AGBPwS, Księga protokołów z Walnych Zebrań za lata 1907-1946.

⁶³ AGBPwS, Księga protokołów z posiedzeń Rady Nadzorczej...

⁶⁴ Ibidem.

nadzorczej Antoniemu Zbigniewiczowi i uchwalono, żeby o zaistniałej sytuacji powiadomić Biuro Patronatu.

Jak sytuacja przedwojenna Kasy wyglądała z punktu widzenia kasjera, opisuje Wojciech Warzecha⁶⁵ [pisownia oryg.]:

Przez cały czas, to jest przez 8 lat do czasu nieszczęsnej wojny, to były lata tłuste dla ludzi i Kasy. Zarabiali w Ameryce nasi rolnicy i oszczędzony pieniądź składali do Kasy. To było jedno źródło dla Kasy, a drugie źródło to były pożyczki zaciągnięte w naszym Banku Krajowym we Lwowie, toteż natenczas ludność miała bardzo wygodne warunki i możliwość się na miejscu pożyczać bez strat i zwłok jak nigdzie tego nie było i wszyscy byli bardzo zadowoleni – ci co składali i ci co je pożyczali – bo trzeba wiedzieć, zwłaszcza młodemu pokoleniu, że to były czasy nie te dziś martwe, tylko był ruch: różne kupna gruntu, kupno maszyn rolniczych, których przedtem nie było chyba we dworze, spłaty rodzinne i wreszcie na podróże do Ameryki, nawet Kajfasz Jan syn Franciszka pożyczył na dokończenie nauki. To wszystko ludzie mieli zapotrzebowanie w Kasie Stefczyka bez wszelkich kosztów hipotecznych. Lecz Pan Bóg jest tylko nieodmienny, a czas się zmienia, toteż po latach tłustych przyszły i lata chude, a przyniosła nam [je] nieszczęsna wojna. Ja musiałem odejść na wojnę, a mnie zastępował przez czas wojny śp. Franciszek Fabin. Wprawdzie przez wojnę w Kasie znacznie przybywało gotówki, lecz też jeszcze wkładcom nie były potrzebne [...].

W podobnym tonie wypowiada się o tych czasach ks. Franciszek Gołba⁶⁶: „Kasa Stefczyka w Bachowicach założona w roku 1906 do czasu wojny światowej w roku 1914 spełniała swoje zadanie statutowe, wkładki wpływały przeważnie od rodaków pracujących w Ameryce”.

Pomimo I wojny światowej prowadzona dokumentacja wskazuje, że spółka działała normalnie i przyjmowała nowych członków, nowe wkładki oraz udzielała pożyczek. Dotychczasowego kasjera zastępował Franciszek Fabin. Jednak i ten został powołany do wojska. Na czas jego nieobecności na zebraniu 10 lutego 1917 r. klucze do kasy przekazano Mateuszowi Szczyglowi – zastępcy przełożonego zarządu. Na kolejnym posiedzeniu 29 lipca klucze zwrócono Fabinowi, ponieważ: „powrócił przy zdrowiu i zabiera się do dalszej pracy kasowej”⁶⁷. Jednak został on ponownie powołany do wojska, przez co 16 grudnia znów przekazano „oba garnitury kluczy” zastępcy przewodniczącego rady Tomaszowi Dębskiemu. Prawdopodobnie do powrotu Fabina z wojska kasa nie działała, gdyż następny protokół był spisany dopiero 3 maja 1918 r. już przez niego.

⁶⁵ AGBPwS, Zagajenie...

⁶⁶ F. Gołba, *Bachowice...*, s. 63.

⁶⁷ AGBPwS, Księga protokołów z posiedzeń Zarządu..., s. 93.

Gdy mężczyzna pełniący jakąś funkcję w Kasie był wzywany przez armię, zawsze w dokumentach wpisywano, że został powołany do wojska, nigdy natomiast nie wspomniano, że trwa wojna i chodzi o wezwanie żołnierza do walki na froncie.

Wojenne dzieje Wojciecha Warzechy

Wojciech Warzecha otrzymał wezwanie z wojska do stawienia się w dniu 16 sierpnia 1915 r. Jedyny pewny element jego historii z czasów wojny to kartka wysłana do żony Stefanii 30 września 1915 r. z miejscowości Pirnik (obecnie dzielnica miasta Unicow, na północny zachód od Ołomuńca w Czechach). W rodzinnych wspomnieniach pozostała informacja, że był w niewoli rosyjskiej. Stamtąd wracał pociągiem ciągniętym przez parowóz opalany drewnem. Gdy kończył się opał, pociąg zatrzymywał się w lesie. Podróżujący wysiadali, ścinali drzewa, rąbali je na odpowiednie kawałki i wyruszali w dalszą podróż dopiero, gdy napełniono zbiornik. Dokładna data jego powrotu z wojny nie jest znana. W pamięci pozostało tylko stwierdzenie, że wrócił późno. Zapewne należy to rozumieć tak, że wrócił później niż inni żołnierze, co ma swoje uzasadnienie – jechał nie z frontu, jak wielu innych, lecz z niewoli. Na podstawie wydarzeń historycznych i rodzinnych wspomnień można przypuszczać, że w domu pojawił się na przełomie 1918 i 1919 r.

Mieczysław Gnojek, zięć Wojciecha Warzechy, twierdzi, że jego teść podczas powrotu z wojny został zatrzymany w Zatorze, gdzie od razu chciano go wcielić do polskiej armii i wysłać na wojnę polsko-bolszewicką⁶⁸. Wcielenie żołnierza armii austro-węgierskiej do armii polskiej polegało wówczas na zamianie orła na czapce z austriackiego na polskiego. Jednak Wojciech uprosił, aby mu pozwolono spotkać się z rodziną, która mieszka niedaleko. Dowódcy zgodzili się na to, ale czy brał udział w kolejnej wojnie, już nie wiadomo.

Spółka w niepodległej Polsce

W protokołach Kasy z 1918 r. widać, że sytuacja mieszkańców wioski pogorszyła się, ponieważ częściej poruszano problem niespłacanych w wymaganym czasie należności. Część dłużników musiano dwukrotnie napominać ustnie, a niektórych miano już kierować do sądu w Zatorze. Posiedzenie wspólne rady i zarządu 2 lutego 1919 r. uchwaliło podniesienie wysokości pożyczek udzielanych przez zarząd do 1 500 K, a po zatwierdzeniu przez radę – do 4 000 K. Rok później kwoty te ustalono odpowiednio na 10 000 mp i na 20 000 mp, a latem 1921 r. – już na 50 000 mp i na 100 000 mp, co pokazuje, jak szybko waluta

⁶⁸ Mieczysław Gnojek, rozmowy z 2022 r.

traciła na wartości. W 1923 r. walne zebranie podniosło stopy procentowe od wkładek z 18% na 20%, a od pożyczek – z 14% na 30%.

Życie przynosiło różne sytuacje, mniej lub bardziej poważne. 12 sierpnia 1917 r. na wspólnym posiedzeniu zarządu i rady nadzorczej uchwalono, że należy zakupić 2 krzesła. Trzy lata później, 16 maja 1920 r., na walnym zebraniu podobnie ustalono, żeby przeznaczyć z zysku 19,33 mp i zakupić za nie 2 krzesła do kancelarii. Latem 1919 r. w Kasie doszło do „zamieszania”, gdyż pewna kobieta (nie podano nazwiska) twierdziła, że wpłaciła 7 200 K i przy wypłacie miała dostać 7 400 mp. Zarząd i rada nadzorcza nie były w stanie załagodzić konfliktu, więc zwołano walne zebranie, które jednak nie uwzględniło reklamacji wniesionej po 8 miesiącach.

Zarząd na posiedzeniu 8 lutego 1920 r. udzielił ostatniej pożyczki w koronach austro-węgierskich. Na kolejnym posiedzeniu 14 marca udzielono już pożyczki w markach polskich, a ponieważ za 100 K płacono 70 mp, kasjer musiał wszystkie wkładki, pożyczki i raty od nich przeliczyć na walutę obowiązującą w Rzeczypospolitej Polskiej.

5 grudnia 1920 r. zarząd przyjął na członka Radę Szkolną Miejscową i udzielił 20 000 mp pożyczki na remont szkoły. Jest to pierwszy przypadek, w którym członkiem kasy został nie mieszkaniec Bachowic, lecz instytucja. 8 maja 1925 r. udzielono pożyczki w wysokości 200 zł dla spółki mleczarskiej na ręce ks. dra Franciszka Gołby.

Poza stałymi mieszkańcami Bachowic klientami Kasy były instytucje oraz osoby przebywające czasowo na terenie wsi. Wśród nich były nauczycielki Żeńskiej Szkoły Rolniczej im. Królowej Jadwigi: Janina Hyziakówna, Teofila Bochenkówna, Magdalena Szczupakówna, Jadwiga Daszkowska i Felicja Piechotówna. Ponadto wśród klientów Kasy występują osoby niezidentyfikowane: Jan Pacuła, Ludwika Krzak i Franciszka Gajdówna. W tabeli nr 6 zestawiono wybranych klientów oraz okresy, w jakich korzystali oni z usług Kasy Stefczyka w Bachowicach. Obecność uczennic Szkoły Rolniczej w Bachowicach jako grupy wskazuje, że w placówce musiała działać szkolna kasa, która umieszczała oszczędności w Kasie Stefczyka.

Tabela nr 6. Wybrani klienci Kasy Stefczyka w Bachowicach

Nazwa/nazwisko	Okres korzystania z Kasy Stefczyka
Janina Hyziakówna	1 IV 1925 – 28 IV 1936
Teofila Bochenkówna	1 IV 1925 – 3 IV 1927
Magdalena Szczupakówna	1 IV 1925 – 1 I 1941
Jadwiga Daszkowska	5 IV 1925 – 1 I 1941
Jan Pacuła	6 II 1928 – 1 I 1941
Felicja Piechotówna	29 II 1928 – 18 I 1933
Ludwika Krzak	1 IV 1925 – 30 III 1932

Nazwa/nazwisko	Okres korzystania z Kasy Stefczyka
Franciszka Gajdówna	21 IV 1925 – 1 I 1941
ks. dr Franciszek Gołba	1 IV 1925 – 1 I 1941
Spółka Tkacka w Bachowicach	12 VI 1926 – 1 I 1941
Jan Nikiel, kierownik szkoły powszechnej	10 VII 1926 – 8 VIII 1938
Rada Szkolna Miejsowa	18 II 1928 – 1 I 1941
Stowarzyszenie Dziewcząt w Bachowicach	17 III 1928 – 20 IX 1929
Spółdzielnia Mleczarska w Bachowicach	20 III 1928 – 1 I 1941
Gmina Bachowice	11 IV 1928 – 10 XII 1929, 20 IV 1931 – 12 VII 1931
Koło Młodzieży w Bachowicach	6 V 1928 – 1 I 1941
Uczennice Szkoły Rolniczej w Bachowicach	11 II 1929 – 1 I 1941
Fundusz Budowy Kościoła w Bachowicach	13 III 1929 – 1 I 1941
Ochotnicza Straż Pożarna w Bachowicach	17 XII 1930 – 16 I 1938
Zofia Erbanówna, kierownik mleczarni w Bachowicach	12 VI 1932 – 14 XI 1932
Rachunek Spółdzielni Mleczarskiej, bieżący, bezprocentowy	1 I 1933 – 1 I 1941

Źródło: opracowanie własne za: Archiwum Państwowe w Katowicach Oddział w Bielsku-Białej, Kasa Stefczyka w Bachowicach, sygn. 13/441/1: Księga kasowa wkładek oszczędności Spółki Oszczędności i Pożyczek w Bachowicach stowarzyszenia zarejestrowanego z nieograniczoną poręką.

Zamknięcie rachunków za lata 1920-1922⁶⁹ umożliwia zebranie informacji na temat działalności Kasy w tych latach podsumowanych w tabeli nr 7.

Tabela nr 7. Bilans spółki za lata 1920-1922

Rok	1920	1921	1922
Liczba członków	164	172	186
Udziały	966,70 K	1329,10 mp	8079,80 mp
Stan wkładek	195 192,87 K	453 073,99 mp	707 436,69 mp
Oprocentowanie wkładek	2% z dołu	2-5%	8%
Stan pożyczek udzielonych	17 060,93 K	82 199,56 mp	750 207,84 mp

⁶⁹ Archiwum Akt Nowych w Warszawie (dalej: AAN), Rada Spółdzielcza w Warszawie, sygn. 2/213/491, Kasa Stefczyka (przedtem: Spółka oszczędności i pożyczek w Bachowicach, woj. krakowskie, pow. oświęcimski /Wadowice/; branża: 5).

Rok	1920	1921	1922
Liczba udzielonych pożyczek	24	brak danych	brak danych
Kwota udzielonych pożyczek	81 979,84 K	732 000 mp	nie udzielano pożyczek
Liczba dłużników	44	brak danych	brak danych
Oprocentowanie pożyczek	3,5% z dołu	5,5-8%	14%
Stan funduszu rezerwowego	1885,76 K	4 142,66 mp	15 583,00 mp
Obrót kasowy	1 470 956,29 K	3 539 466,61 mp	962 024,80 mp
Zysk	7 640,83 K	1225,62 mp	12 509,84 mp

Źródło: opracowanie własne autorów na podstawie rocznych bilansów spółki.

Ze względu na zmianę waluty i formularza bilansu rocznego części informacji nie można bezpośrednio porównać. Kurs wymiany ustalono na 100 K za 70 mp. Ponadto rosła inflacja, na co wskazuje wzrost oprocentowania zarówno wkładów, jak i pożyczek. Jednak w każdym roku obrotowym spółka notowała zysk, który był przeznaczany na Fundusz Rezerwowy.

Zwykle nie podawano przeznaczenia pożyczki. W protokole z posiedzenia zarządu z 2 czerwca 1918 r. zapisano, że udzielono 2 600 K pożyczki Katarzynie Świdergał na 4,5% na 4 lata na zakup konia. Ten sam cel pożyczek podano w protokole z 5 stycznia 1919 r. Udzielono ich Piotrowi Ściera w wysokości 800 K oraz Franciszkowi Świdergałowi w wysokości 1 000 K. Inne cele wskazane w protokołach to: na obsiewy, na zakup gruntu, na budowę domu, na zakup krowy, na zakup domu z placem, na poprawę domu. Bardzo często w latach 1920-1921 brano pożyczki na spłatę długu.

Jak wyglądała sytuacja Kasy po I wojnie? Odpowiedzi na to pytanie udziela Wojciech Warzecha, który napisał:

[...] aż niedługo po wojnie przyszedł upadek pieniądza, toteż pieniądz przestał mieć wartość [...] tak dalece, że gdy przyszła wymiana marek na złote, to cały pieniądz, jaki był w kasie, miał wartość 35 groszy. Lecz rozpacz nie można było, tylko brać się na nowe już tory do prowadzenia Kasy. Za namową naszego rodaka ks. Prałata Gołby zaciągnęliśmy pożyczkę w Centralnej Kasie i znów jakieś wkładki wpływały [...] do czasu znów nieszczęsnego kryzysu. A kryzys co kasie zrobił, to daleko więcej niż sama Wojna, a raczej dewaluacja pieniądza⁷⁰.

⁷⁰ AGBPwS, Zagajenie...

Ksiądz Franciszek Gołba zaś napisał:

Po wojnie nastąpiła dewaluacja pieniądza, co taką pożyteczną instytucję zepchnęło w dół. Pomału dzwigała się w górę, lecz gdy przyszedł kryzys, a potem długi zaciągnięte były skonwertowane na 4 ½% na lat 14, a pieniądze były w kasie tylko miejscowe z wkładek, które były ustawą nieskonwertowane, a pożyczki z Centralnej Kasy nie było i gdy pożyczka z Centralnej Kasy była skonwertowana na 14 lat, wtedy Kasa Stefczyka przeszła najgorszą klęskę, bo wkładki były do zwrotu, a pożyczka zamrożona⁷¹.

Z dokumentów księgowych wynika, że w latach: 1925, 1933, 1934 i 1935 Kasa zamknęła bilans roczny stratą. Dobrze, że prawie cały zysk zbierali na Fundusz Rezerwowy, gdyż dzięki niemu mogli ją pokryć. Mimo złej sytuacji zaprotokołowano, że udało się wypłacić wszystkie wkładki.

Kasa Stefczyka jako spółdzielnia

Wojciech Warzecha nie figuruje w żadnych dokumentach Kasy od swojego poboru do wojska do 11 maja 1919 r., kiedy to walne zebranie postanowiło ponownie wybrać go kasjerem. Ale on tego wyboru nie przyjął. W 1922 r. Kasa nie działała z powodu choroby kasjera, przez co ponownie proszono Warzechę o zastępstwo. Wojciech znów odmówił przyjęcia tej funkcji⁷². Dopiero 29 kwietnia 1923 r. został wyznaczony na protokolanta posiedzenia rady nadzorczej oraz zarządu i tego zadania już się podjął. Widać determinację wśród członków Kasy, aby powrócił on na swoje dawne stanowisko. Na nadzwyczajnym walnym zebraniu 28 grudnia 1924 r. protokolantem wybrano (jedyne taki przypadek) ks. prałata dra Franciszka Gołbę. Wówczas zaszła konieczność, aby zmienić dotychczasowy statut na zgodny z ustawą o spółdzielniach⁷³. Zatwierdzony nowy statut przewidywał, że spółdzielnia ma mieć 6 członków zarządu, przez co cały poprzedni skład ustąpił. Wojciech Warzecha został wówczas wybrany jednogłośnie do nowego zarządu jako kasjer. Jego wynagrodzenie ustalono na 10 zł (już nie marek polskich) miesięcznie.

Nowy statut wprowadził kilka innych ważnych zmian. Dokument z datownikiem Ministerstwa Skarbu z 25 marca 1925 r. potwierdza wykreślenie firmy:

Spółka oszczędności i pożyczek w Bachowicach Stowarzyszenie zarejestrowane z nieograniczoną poręką i wpis do rejestru spółdzielni: Kasa Stefczyka Spółdzielnia z nieograniczoną odpowiedzialnością w Bachowicach. Przedmiotem Spółdzielni jest: krzewienie oszczędności przez przyjmowanie wkładek oszczędności

⁷¹ F. Gołba, *Bachowice...*, s. 63-64.

⁷² AGBPwS, Protokoły z posiedzeń Zarządu...

⁷³ Ustawa z dnia 29 października 1920 r. o spółdzielniach, Dz.U. nr 111, poz. 733.

na oprocentowanie, udzielanie członkom pożyczek na potrzeby rolnicze przemysłowe i handlowe, [...] propaganda spółdzielczości rolniczej i popieranie działalności innych spółdzielni oraz współudział w pracy kulturalno-oświatowej⁷⁴.

Kasę mieli reprezentować zawsze dwaj członkowie zarządu, a nie jak dotychczas tylko przewodniczący lub zastępca i jeden członek. W statucie zapisano, że do umieszczania ogłoszeń służy tablica znajdująca się na lipie przy domu, w którym jest Kasa. Nie jest wiadome, kiedy siedziba została przeniesiona. Od 1924 r. nie ustalano już wynagrodzenia za lokal, a jedynie wynagrodzenie dla kasjera, co sugeruje, że właśnie wtedy przeniesiono siedzibę do jego domu. Trudno określić, na której lipie umieszczano ogłoszenia. W okolicy mieszkania Wojciecha Dębskiego, u którego odbyło się zebranie założycielskie Kasy, i Tomasz Dębskiego, gdzie początkowo była siedziba Kasy, na pewno rosło kilka lip. Mieszkańcy Bachowic pamiętają, że jeszcze wiele lat później wykorzystywano je do umieszczania ogłoszeń. Wojciech Warzecha również zasadził lipę na swoim podwórku (dziś ul. Rzemieślnicza 50) i może właśnie ta służyła temu celowi? Niestety, po dwukrotnym uszkodzeniu przez wyładowania atmosferyczne uschła i została ścięta ok. 2000 r.

Wiosną 1925 r. ks. Franciszek Gołba zanotował, że

Kasa im. Stefczyka, naszego rodaka (przedtem Raiffeisena zwana) po kilkuletniej nieczynności z powodu dewaluacji w tym roku przyniosła ratunek ludności, gdyż przez nią wpłynęło do kieszeni przyciśniętym nieurodzajem 8000 zł. Z tego część pożyczona z Centralnej Kasy w Krakowie, część mniejsza (2000) jest pożyczką rządową na wiosenne zasiewy⁷⁵.

Ksiądz Gołba dalej zapisał, że w kwietniu

Przez trzy niedziele zgromadzali się gospodarze, gospodynie i raz starsza młodzież w celu pobudzania się do składania drobnych oszczędności w kasie «Stefczyka», rodaka z Bachowic (przedtem zwanej Kasą Raiffeisena). Ludność straciła zaufanie do kas z powodu spadku waluty i złączonymi z nim stratami wierzycieli. Chodzi tedy o podniesienie tak wielce pożytecznej instytucji. Złożono na książeczki drobne wkładki 50 gr, 1 zł, 2 zł itd. w kwocie łącznej 53 zł⁷⁶.

Zofia Gnojek (24 lutego 1929 r. – 24 marca 2005 r.), córka Wojciecha Warzechy, często wspominała, że jej tata prowadził Kasę Stefczyka i był wójtem. Przy okazji tego zawsze mówiła: „jak tata nie bał się trzymać tych pieniędzy w domu?!”. Na początku XX w. Wojciech Warzecha mieszkał w drewnianym

⁷⁴ AAN, Rada Spółdzielcza w Warszawie...

⁷⁵ APwB, Kronika parafialna, s. 35.

⁷⁶ Ibidem, s. 36.

domu postawionym przez jego rodziców: Jakuba Warzechę i Mariannę Śmiechowicz ze Spytkowic. Dom murowany wybudował dopiero jego zięć Jan Rzepa, mąż Marii (ślub odbył się 18 listopada 1937 r.), tuż przed II wojną światową. W środku tego domu znajdowało się jedno niewielkie (ok. 2 m x 2 m) pomieszczenie bez okien, a jedyne drzwi prowadziły do niego z pokoju. Kasa metalowa została zabetonowana, najprawdopodobniej właśnie w tym pomieszczeniu. Jednak nawet dobre zabezpieczenie zawsze rodziło ryzyko. Maria⁷⁷ i Józef⁷⁸, córka i syn Zofii, pamiętają opowieść, że do Wojciecha Warzechy (ich dziadka) zgłosił się człowiek, twierdząc, że przybył na kontrolę kasy. Jego wyjaśnienia budziły wątpliwości, ponieważ działo się to w niedzielę przed południem, a ostatnia kontrola odbyła się całkiem niedawno. Kasjer zorientował się, że to może być złodziej, schował klucze do skrytki z pieniędzmi i wybrnął z opresji, mówiąc, że teraz idzie do kościoła. Zaproponował, że do kontroli mogą przystąpić, jak wróci. Po powrocie przed domem nikogo już nie zastał. Jednak nie pamiętał, gdzie położył klucze. Nie było ich tam, gdzie zwykle. Bardzo długo nie mógł ich znaleźć. Tymczasem okazało się, że włożył je do siennika łóżka.

Nie wiadomo, czy to wydarzenie, czy może inne spowodowało, że zarząd podjął decyzję, aby wykonać drugi komplet kluczy⁷⁹. W protokołach już wiele lat wcześniej pisano o istnieniu dwóch zestawów, więc decyzję musiało coś sprowokować. Nowy, drugi komplet podzielono pomiędzy członków rady nadzorczej: Mateusz Sieprawski otrzymał klucz od kasy, a Józef Szczygieł – od skarbcza. Podział kluczy wskazuje, że kasa znajdowała się w pomieszczeniu specjalnie do tego przeznaczonym, jednak na pewno jeszcze w starym domu, gdyż nowy został wybudowany w latach 1937-1939. Możliwe, że po jej przeniesieniu do domu kasjera, mimo upływu kilku lat, nie zadbano jeszcze o zapasowy zestaw kluczy.

Wojciech Warzecha został wójtem Bachowic w kwietniu 1928 r. Ksiądz Gołba zapisał: „Rekursu starostwo nie uwzględniło. Wybrano jednogłośnie Wojciecha Warzechę wójtem. Jest to mąż sprawiedliwy i światły. Wiele lat sekretarzyl i rachował w kasie Stefczyka i spółdzielni mleczarskiej”⁸⁰. W jednym z dokumentów⁸¹ Wojciech Warzecha, wraz z Franciszkiem Ptakiem i Mateuszem Ściera, wymieniany jest jako członek dyrekcji założonej w 1908 r. spółki mleczarskiej, stowarzyszenia zarejestrowanego z ograniczoną poręką.

⁷⁷ Maria Gucwa, rozmowa z 16 marca 2025 r.

⁷⁸ Józef Gajewski, rozmowa z 15 marca 2025 r.

⁷⁹ AGBPwS, Księga Protokołów z posiedzenia Rady Nadzorczej za lata 1907-1940. Wpis z dnia 22 lutego 1931 r.

⁸⁰ APwB, Kronika..., s. 54.

⁸¹ N. Ulmer (red.), *Statystyka Stowarzyszeń Zarobkowych i Gospodarczych w Galicyi z W. Księstwem Krakowskim za Rok 1909*, r. 36, 1909, s. 111, jbc.bj.uj.edu.pl/Content/369146/PDF/NDIG-CZAS016579_1909_001.pdf (dostęp 27.08.2025).

Na wspólnym posiedzeniu zarządu i rady nadzorczej 19 sierpnia 1934 r. okazało się, że Komisja Rewizyjna nie przeprowadziła wymaganej na tę okoliczność rewizji. Stwierdzono, że nie wynikało to ze złej woli, lecz braku umiejętności. Zrobiła to dopiero po usunięciu kasjera ze stanowiska wójta, przy jego radzie i pomocy. Zapis wskazuje, że Warzecha miał oponentów, którzy nie chcieli, aby równocześnie piastował stanowisko wójta, mimo to potrzebowali jego pomocy, by przeprowadzić rewizję ksiąg, gdyż sami tego nie potrafili zrobić⁸².

Sytuacja Kasy Stefczyka w latach 30. XX w. była trudna. Nie bez powodu zwołano nadzwyczajne walne zebranie, na którym Wojciech Warzecha przygotował przemówienie, w którym przedstawił sytuację Kasy i zachęcał do oszczędzania, wskazując, że rozwiązanie może przynieść duża liczba nawet małych wpłat, choćby po 1 zł. Na zebraniu przedstawił dane zebrane w tabeli nr 8.

Tabela nr 8. Bilans Kasy za lata 1930-1937

Rok	Stan wkładek na koniec roku [zł]	Bilans [zł]
1930	13 272	-
1931	14 133	wzrost o 861
1932	16 562	wzrost o 2 429
1933	15 434	ubytek o 6 793
1934	21 827	wzrost o 6 393
1935	15 034	ubytek o 6 793
1936	14 847	ubytek o 187
1937	14 481	ubytek o 366

Źródło: opracowanie Wojciecha Warzechy.

Kasjer wskazał, że Kasa zamiera. W 1937 r. była tylko jedna wkładka o wartości 460 zł, a wypłacono 826 zł. Problem ze ściąganiem rat z udzielonych pożyczek oraz obecny stan Kasy spowodowały, że odmówiono udzielenia kolejnej pożyczki z kasy centralnej⁸³. Już 28 sierpnia 1934 r. na wspólnym posiedzeniu rady i zarządu omawiano kwestię zwrotu wkładki 2 000 zł, którą Spółdzielnia Mleczarska potrzebowała wypłacić na budowę lodowni. Ustalono, że na ten cel zostanie zaciągnięta pożyczka w centralnej kasie, oddziale w Krakowie. 20 marca 1935 r. na wspólnym posiedzeniu rady nadzorczej i zarządu uchwalono, że Kasa Stefczyka w Bachowicach przystąpi do Związku Spółdzielni Rolniczych i Zarobkowo-Gospodarczych RP. 15 sierpnia 1935 r. na wspólnym posiedzeniu rady nadzorczej i zarządu uchwalono zaciągnięcie pożyczki w centralnej kasie

⁸² AGBPwS, Księga Protokołów z posiedzenia Rady Nadzorczej za lata 1907-1940. Wpis z dnia 19 sierpnia 1934 r.

⁸³ AGBPwS, Zagajenie...

w wysokości 2 500 zł, potrzebnej na zwrot wkładki Rady Szkolnej Miejscowej na wykończenie szkoły.

Sytuacja Kasy jednak się poprawiła. Opisuje to następująco ks. Gołba:

Dzięki Bogu wytrwaliśmy tę klęskę, a teraz rozpoczął się pochód ku lepszym czasom. Oto wykaz ruchu kasowego dnia 31 grudnia 1937 r.: Członków było 74; udziałów 896 zł 61 gr; fundusz zasobowy 1 384; wkładki oszczędności 15 094 zł 83 gr; pożyczki zaciągnięte 1 430 zł; pożyczki udzielone członkom zwykle 1 486 zł 99 gr; pożyczki udzielone członkom skonwertowane 16 348 zł 25 gr; fundusz specjalny 390 zł 14 gr; lokaty w Centralnej Kasie 317 zł. W roku 1938 wkładki się podniosły, lecz Kasa nie udziela jeszcze pożyczek, lecz umieszcza gotówkę w Centralnej Kasie na zwrot wkładek. Tu godzi się podnieść, że wytrwałości i pracowitości dyrektora Kasy, Warzechy Wojciecha, zawdzięczamy utrzymanie Kasy na wysokości społecznego zadania. Już koledzy szkolni wysoko cenili jego zdolności rachunkowe, a gromada obdarza go zaufaniem dla jego uczciwości⁸⁴.

W lipcu 1939 r. Związek Spółdzielni Rolniczych i Zarobkowo-Gospodarczych wystosował okólnik w sprawie przysposobienia wojennego. Zgodnie z nim 27 sierpnia rada i zarząd wybrali zastępców za młodszych mężczyzn pełniących funkcje w spółce w razie ich powołania do służby wojskowej oraz postanowili przygotować 2 skrzynki na księgi i dokumenty kasowe. Był to ostatni zapis przed wybuchem II wojny światowej. 10 zł, które wypłacono stolarzowi za skrzynkę, zostało zaksięgowane już 1 września⁸⁵.

Okupacja i schyłek działalności

Po wybuchu II wojny światowej działalność Kasy zamarła. Na wspólnym posiedzeniu zarząd i rada zebrali się 1 stycznia 1940 r. i postanowili „po wojennej przerwie [...] działalność w kasie natychmiast rozpocząć”⁸⁶. W tym samym roku zarząd zbierał się kilkakrotnie i udzielił 5 ostatnich pożyczek. Nie odbywały się walne zebrania. Rada nadzorcza zebrała się jeszcze 25 września 1940 r., ale protokół spisano już w języku niemieckim. Prawdopodobnie właśnie wtedy przedstawiciele władz niemieckich wyrwali kasę i ją skonfiskowali^{87, 88}. Od tej pory spłaty zaciągniętych pożyczek należało wysyłać do wyznaczonego oddziału niemieckiego banku spółdzielczego. Pismem z 9 stycznia 1941 r. Kasa Stefczyka

⁸⁴ F. Gołba, *Bachowice...*, s. 63-64.

⁸⁵ Archiwum Państwowe w Katowicach Oddział w Bielsku-Białej, Kasa Stefczyka w Bachowicach, sygn. 13/441/3, Książka kasowa.

⁸⁶ AGBPwS, Księga protokołów z posiedzeń Rady..., s. 105.

⁸⁷ M. Gucwa, rozmowa z 16 marca 2025 r.

⁸⁸ J. Gajewski, rozmowa z 15 marca 2025 r.

została poinformowana, że jest reprezentowana przez niemiecki zarząd. W księdze kasowej znajdują się jeszcze wpisy wpłat i wypłat do 9 marca 1943 r.

Po zakończeniu II wojny światowej odbyło się tylko jedno walne zebranie członków Kasy Stefczyka w Bachowicach i było wspólne z walnym zebraniem Kasy Stefczyka w Spytkowicach⁸⁹. Miało ono miejsce 8 grudnia 1946 r. w budynku szkoły w drugiej z miejscowości. Na tym zebraniu, na skutek pisma Związku Rewizyjnego Spółdzielni Rolniczych w Krakowie, uchwalono włączenie Kasy w Bachowicach do Kasy w Spytkowicach, co było jej formalną likwidacją. Księgę kasową prowadzono jeszcze od 2 stycznia do 24 lipca 1947 r. Kasa Stefczyka w Spytkowicach niedługo później również została zlikwidowana. Władysław Węgrzyn w piśmie informował, że 20 września 1949 r. na polecenie wyższych władz przekazał wszystkie posiadane księgi i dokumenty dotyczące Kasy w Spytkowicach i włączonej do niej Kasy w Bachowicach do Banku Spółdzielczego w Zatorze. Ponadto przedstawił skrócony przebieg działalności Kasy Stefczyka w Spytkowicach⁹⁰.

Zakończenie

Kasa Stefczyka działała w Bachowicach w latach 1907-1946, a właściwie tylko do 1939 r. Przez dziesięć lat jej działalności trwały wojny światowe. Księgowość prowadzona była w pięciu walutach należących do trzech różnych krajów. Były to: korona austro-węgierska, marka polska, złoty polski, marka niemiecka (III Rzesza) i ponownie złoty polski. To wszystko pokazuje, w jak trudnych warunkach żyli wtedy ludzie oraz jak mimo to prowadzono działalność mającą na celu nie zysk, lecz przede wszystkim pomoc współmieszkańcom wioski.

Ksiądz Franciszek w książce *Bachowice dawniej a dziś*, wydanej w 1939 r., napisał:

Przeżycia Kasy Stefczyka są podobne do życia człowieka sprawiedliwego i miłośniernego. Chce ona być pożyteczna. Przychodzi z pomocą ludziom obciążonym długami, dopomaga członkom rodziny przy spłatach, osobom zakładającym przedsiębiorstwa. Przebywa w gromadzie, żyła się z jej mieszkańcami, zna ich troski w czasie choroby i po pożarze, zna też i radosne chwile, gdy przyjmuje na oprocentowanie oszczędzone grosze⁹¹.

⁸⁹ AGBPwS, W. Węgrzyn, Pismo do Banku Spółdzielczego w Brzeżnicy z dnia 22 kwietnia 1988 r.

⁹⁰ Ibidem.

⁹¹ F. Gołba, *Bachowice...*, s. 63-64.

Bibliografia

Źródła archiwalne

Archiwum Gminnej Biblioteki Publicznej w Spytkowicach:

Źródła rękopiśmienne i maszynopisy:

Korespondencja dotycząca przejęcia Kasy Stefczyka w Bachowicach przez Kasę Stefczyka w Spytkowicach, a następnie przez Bank Spółdzielczy w Zatorze.

Księga protokołów z posiedzeń Rady Nadzorczej za lata 1907-1940.

Księga protokołów z posiedzeń Zarządu za lata 1907-1940.

Księga protokołów z Walnych Zebrań za lata 1907-1946.

Protokół z założycielskiego i zarazem I Walnego Zebrania Spółki Oszczędności i Pożyczek w Bachowicach, 5 listopad 1906 r.

Spis członków-założycieli.

Węgrzyn W., Pismo do Banku Spółdzielczego w Brzeźnicy z dnia 22 kwietnia 1988 r.

Zagajenie przygotowane przez Wojciecha Warzechę na Nadzwyczajne Walne Zebranie 19 grudnia 1937 r.

Archiwum Parafii pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Bachowicach:

Kronika parafialna z lat 1924-2000.

Liber Natorum, 18.1805-1837 r.

Archiwum Państwowe w Katowicach, Oddział w Bielsku-Białej:

Kasa Stefczyka w Bachowicach, sygn. 13/441/1, Księga kasowa wkładek oszczędności Spółki Oszczędności i Pożyczek w Bachowicach stowarzyszenia zarejestrowanego z nieograniczoną poręką.

Kasa Stefczyka w Bachowicach, sygn. 13/441/2, Książka pożyczek krótkoterminowych.

Kasa Stefczyka w Bachowicach, sygn. 13/441/3, Książka kasowa.

Kasa Stefczyka w Bachowicach, sygn. 13/441/4, Korespondencja w sprawach organizacyjnych i administracyjnych.

Archiwum Państwowe w Rzeszowie, Oddział w Sanoku:

Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Iwoniczu, sygn. 60/1475/3, Księga zgonów dla miejscowości Iwonicz.

Archiwum Narodowe w Krakowie:

Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej Najświętszej Marii Panny w Krakowie, sygn. 29/328/181, Księga zgonów z lat 1873-1884.

Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej Najświętszej Marii Panny w Krakowie, sygn. 29/328/185, Księga zgonów z lat 1890-1899.

Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej św. Anny w Krakowie, sygn. 29/323/184, Księga urodzeń.

Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej św. Szczepana w Krakowie, sygn. 29/331/45, Akta urodzeń.

- Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej św. Szczepana w Krakowie, sygn. 29/331/50, Księga urodzeń.
- Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej św. Szczepana w Krakowie, sygn. 29/331/105, Księga małżeństw.
- Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej św. Szczepana w Krakowie, sygn. 29/331/209, Księga małżeństw.
- Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Niedźwiedziu, sygn. 29/366/26, Księga urodzin, małżeństw i zgonów parafii Niedźwiedź.
- Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej Wszystkich Świętych w Krakowie, sygn. 29/332/182, Księga zgonów z lat 1856-1872.
- Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej Wszystkich Świętych w Krakowie, sygn. 29/332/184, Księga urodzeń z lat 1857-1872.
- Spis ludności miasta Krakowa z r. 1857, sygn. 29/85/11, Spis ludności 1857, Dz. VII, nr 2-96, t. 11.
- Spis ludności miasta Krakowa z r. 1857, sygn. 29/85/19, Indeks do spisu ludności 1857, Litery M-Z.
- Spis ludności miasta Krakowa z r. 1870, sygn. 29/86/2, Spis ludności 1870, Dz. I, nr 141-248, t. 2.
- Spis ludności miasta Krakowa z r. 1880, sygn. 29/87/5, Spis ludności 1880, Dz. I, nr 264-332, t. 5.
- Spis ludności miasta Krakowa z r. 1890, sygn. 29/88/45, Indeks do spisu ludności 1890, Litery L-Z.
- Urząd Zdrowia w Krakowie, sygn. 29/83/50, Księga zmarłych Chrześcijan Urząd Zdrowia w Krakowie; sygn. 29/83/56, Księga zmarłych Chrześcijan miejscowych i obcych.

Archiwum Akt Nowych w Warszawie:

- Rada Spółdzielcza w Warszawie, sygn. 2/213/491, Kasa Stefczyka (przedtem: Spółka oszczędności i pożyczek w Bachowicach, woj. krakowskie, pow. oświęcimski / Wadowice/; branża: 5).

Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie:

- Księgi metrykalne parafii wyznania rzymskokatolickiego z archidiecezji lwowskiej, sygn. 1/301/1868, Parafia: Lwów, parafia św. Marii Magdaleny. Dekanat: Lwów. Księga metrykalna urodzeń, ślubów i zgonów dla parafii miejskiej i wsi Kulparków.

Opracowania

- Gołba F., *Bachowice dawniej a dziś*, Kraków 1939.
- Nowa encyklopedia powszechna PWN*, t. 3, Warszawa 1996.
- Ulmer N. (red.), *Statystyka Stowarzyszeń Zarobkowych i Gospodarczych w Galicyi z W. Księstwem Krakowskiem za Rok 1909*, r. 36, 1909, jbc.bj.uj.edu.pl/Content/369146/PDF/NDIGZAS016579_1909_001.pdf.
- Ustawa z dnia 29 października 1920 r. o spółdzielniach, Dz.U. nr 111, poz. 733.

Warzecha J., Fabin J., Mostowik P. (red.), *800 lat Spytkowic. Księga jubileuszowa*, Ząbki 2000.

Weydlich K., *Franciszek Stefczyk, pionier polskiej spółdzielczości rolniczej*, Warszawa 1936.

Wywiady, korespondencja e-mail, wspomnienia

Gajewski Józef, rozmowa z 15 marca 2025 r.

Gnojek Mieczysław, rozmowy z 2022 r.

Gołba Janina, rozmowa z 13 marca 2013 r.

Gucwa Maria, rozmowa z 16 marca 2025 r.

Netografia

Dziennik Zmarłych 1887, old.mbc.malopolska.pl/dlibra/docmetadata?id=130650.

Księga Zmarłych Pochowanych na Cmentarzu Krakowskim 1866-1873, old.mbc.malopolska.pl/dlibra.

Streszczenie

Stefczyk's Credit Union in Bachowice: A Way to Combat Usury. A Case Study

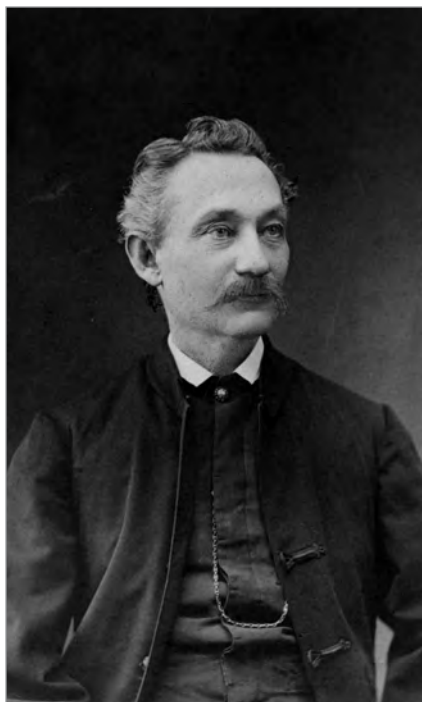
Franciszek Szefczyk, also known as Stefczyk, was born in Bachowice in 1828. He graduated from university in Kraków and became secretary of the County Council. Due to his position, he had official accommodation, and every change of the County Council's seat resulted in his family moving house. In 1858, Franciszek married Ewa Marianna Wiktorja Malinowska, with whom he had eight sons. The second of these was Franciszek Jan Kazimierz, born in 1861, who later founded the banks named after him after his death, Stefczyk's Credit Union.

The first credit union modelled on Raiffeisen's was established by Stefczyk in Czernichów in 1890. Several years later, in 1907, the Savings and Loan Association in Bachowice was established as a registered association with unlimited liability. Wojciech Warzecha was elected cashier and held this position until 1915, when he was called up for service in the Austro-Hungarian army. The credit union operated between 1907 and 1946. The First World War, currency changes and devaluation of money led to a loss of confidence in the credit union and a several-year hiatus in its operations. In 1924, its statutes were changed, and it was renamed Stefczyk's Credit Union. At that time, Wojciech Warzecha was re-elected as cashier, and a few years later he also became the mayor of the village of Bachowice. Administrative decisions by the authorities led to the incorporation of Stefczyk's Credit Union in Bachowice into the credit union in Spytkowice. It was then absorbed by the Cooperative Bank in Brzeźnica, which ultimately led to the liquidation of Stefczyk's Credit Union in Bachowice.

Słowa kluczowe: Franciszek Stefczyk, Wojciech Warzecha, Stefczyk's Credit Union, Raiffeisen's Credit Union, Czernichów, Bachowice

Kazimierz Dębski – absolwent Wydziału Inżynierii i Technologii Chemicznej Politechniki Krakowskiej (studia magisterskie i doktorat z technologii chemicznej) oraz Wydziału Inżynierii Materiałowej i Ceramiki Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie (studia doktoranckie). Zawodowo związany z realizacją prac badawczo-rozwojowych w przemyśle chemicznym. W latach 2001-2010 adiunkt w Instytucie Ciężkiej Syntezy Organicznej „Blachownia” w Kędzierzynie-Koźlu oraz w Instytucie Inżynierii Materiałów Polimerowych i Barwników w Toruniu. Następnie pracownik działów badań i rozwoju w prywatnych przedsiębiorstwach realizujących prace badawczo-wdrożeniowe. Jego hobby to historia rodzinnej miejscowości i najbliższej okolicy.

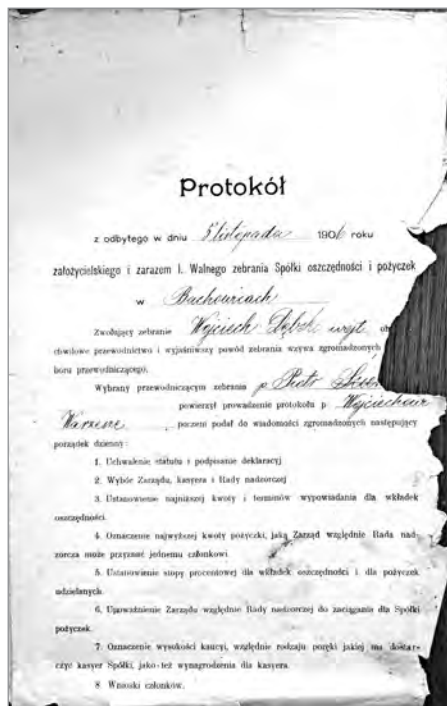
Joanna Dębska – absolwentka Wydziału Filologiczno-Historycznego Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie na kierunku historia oraz studiów podyplomowych na Wydziale Elektrycznym Politechniki Częstochowskiej i Wyższego Instytutu Teologicznego w Częstochowie. Przez 10 lat pracowała jako redaktor techniczny „Tygodnika Katolickiego Niedziela”. Od 2015 r. pracuje jako nauczyciel w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Bachowicach. Aktywnie uczestniczy w wydarzeniach lokalnych i zgłębia historię okolicy.

Fot. 1. Franciszek Stefczyk vel Szewczyk ojciec (1828-1897). Źródło: Walery Rzewuski, [data nieznana], mbc. cyfrowemzowsze.pl/Content/7120/PDF/7120.pdf, 13.03.2025

Fot. 2. Franciszek Stefczyk syn (1862-1924). Źródło: Kazimierz Weydlich, *Franciszek Stefczyk, pionier polskiej spółdzielczości rolniczej*, Warszawa 1936

Fot. 3. Pierwsza strona protokołu z zebrania założycielskiego Spółki Oszczędności i Pożyczek w Bachowicach. Źródło: Archiwum Gminnej Biblioteki Publicznej w Spytkowicach

Fot. 4. Spis członków-założycieli Spółki Oszczędności i Pożyczek w Bachowicach. Źródło: Archiwum Gminnej Biblioteki Publicznej w Spytkowicach

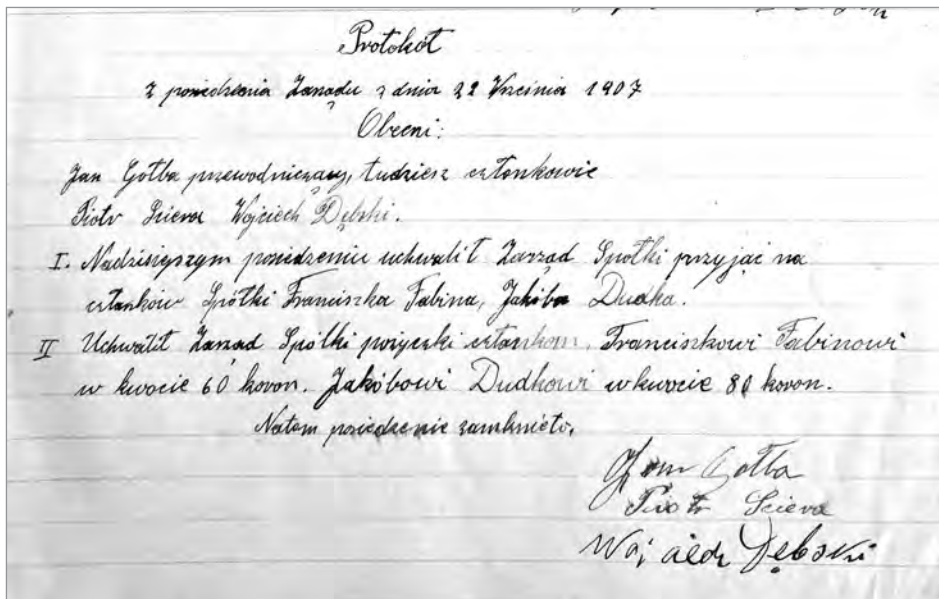
Spis członków-założycieli,

którzy podpisali deklarację przynależności do Spółki oszczędności i pożyczek
w Bachowicach oświadczenia zarejestrowanego z 1906 ograniczoną poręką
na założycielskim zebraniu w dniu 5 listopada 1906 r.

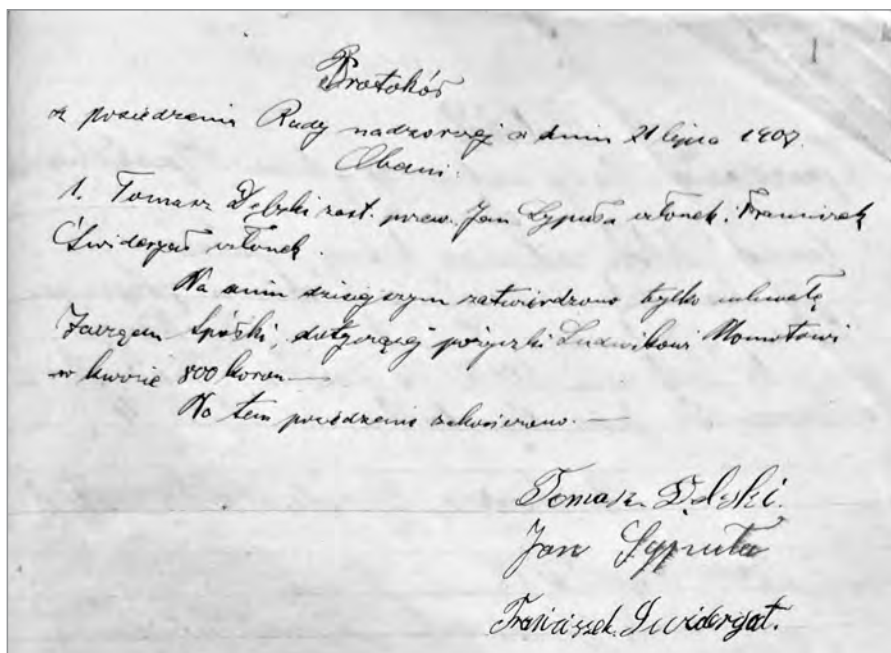
L.p.	Nazwisko i imię członka	Zamieszkanie		Zapłacony tytułem	
		mięscowność	kw. dom.	wpłaty	działki
				zł	gr
1	Kujawski Dobrosław	Bachowice	55	1	1
2	Jan Jędrzej	Bachowice	55	1	1
3	Jan Kujawski	Bachowice	56	1	1
4	Jan Stawron	Bachowice	~	1	1
5	Juliusz Kłobucki	Bachowice	~	1	1
6	Marta Kryńska	Bachowice	~	1	1
7	Antoni Kujawski	Bachowice	55	1	1
8	Kujawski Dobrosław	Bachowice	59	1	1
9	Przemysław Kujawski	Bachowice	59	1	1
10	Jan Dobrosław	Bachowice	59	1	1
11	Kujawski Kujawski	Bachowice	59	1	1
12	Janina Dobrosław	Bachowice	59	1	1
13	Piotr Kusa	Bachowice	200	1	1
14	Kujawski Kujawski	Bachowice	38	1	1
15	Kujawski Dobrosław	Bachowice	60	1	1
16	Kujawski Kujawski	Bachowice	~	1	1
17	Kujawski Kujawski	Bachowice	30	1	1
18	Kujawski Kujawski	Bachowice	19	1	2
19	Kujawski Kujawski	Bachowice	~	1	2
20	Jan Kujawski	Bachowice	236	1	1
21					
22					
23					
24					

Do przeliczenia

Suma A. Spis członków-założycieli. Spółka z 1906. (Zaw. 44. 1. 1906. 45.)

Fot. 5. Protokół z posiedzenia Zarządu Spółki Oszczędności i Pożyczek w Bachowicach.
Źródło: Archiwum Gminnej Biblioteki Publicznej w Spytkowicach

Fot. 6. Protokół z posiedzenia Rady Nadzorczej Spółki Oszczędności i Pożyczek
w Bachowicach. Źródło: Archiwum Gminnej Biblioteki Publicznej w Spytkowicach

Protokół
z odbytego w dniu 3 maja 1908 r.
wyjątkowego Walnego zebrania
Spółki oszczędności i pożyczek w Bachowicach.
Przewodniczący Wł. H. Wójcicki Kapłanowski stwierdza
zgromadzenie przy udziale 36 członków, stwierdzając, że Walne
zebranie zostało zwołane w sposób należony w § 35 i 36 statutu
Spółki i że wskutek tego jest uprawnionym do powzięcia
ważnych uchwał w sprawach, dotyczących następujących po-
rządkiem dniem:

1. Odczytanie protokołu z poprzedniego Walnego zebrania.
2. Sprawozdanie Rady nadzorczej z ramienia rachunków
za rok 1907.

Przewodniczący powierza przewodniczący p. J. Kłobucki
Protokół z Walnego zebrania Spółki, odbytego w dniu 3 ma-
ja 1908 r. odczytano i przyjęto.
Felicja Polakówna
prot.

Wł. H. Wójcicki
przewodniczący Kapłanowski
Jan Góller

Fot. 7. Protokół Walnego Zgromadzenia
członków Spółki Oszczędności i Pożyczek
w Bachowicach. Źródło: Archiwum Gminnej
Biblioteki Publicznej w Spytkowicach

Fot. 8. Pirnik, 30 września 1915 r. Wojciech
Warzecha (po prawej) i Józef Jarguz w armii
austro-węgierskiej. Źródło: archiwum
prywatne autorów

Fot. 9. Dom rodzinny Wojciecha Warzechy. W tym budynku były przechowywane dokumenty i gotówka Kasy Stefczyka. Źródło: archiwum prywatne autorów

711

Numer bieżący pożyczki	369 Uchwała: Zarząd dnia 7 lipca 1935 r. N	członka rejest.						
Dłużnik: Wojciech Warzecha l.k. 38 w Pachowicach								
Pęczy- ciele	1) Jan Warzecha 48	Kwota poż. Zi 250 raty: po 31 Zi 25 gr						
	2) Warzecha Pranciśch	płatne w dniach 15/11 15/12 1935 r.						
Dług i spłata								
Rok miesiąc i dzień	L p. przychodu lub rozchodu Dzienn. kasow.	Wyse- czegól- nienie	Kapitał	Procent pobrany	Razem	Daty płatno- ści weksli (dzień, mie- siąc, rok)	Rekontrowan weksel w Centr. Kasie dnia	Uwagi (upomnienie, prolongaty, koszta protestu i t. p.)
1935 2/2	50	Dług	250 -	1935 30/9 10	625			
1936 15/6	55	Spłata	124 -	1936 15/6 10	1988	15688		
		Dług	113 -					
1937 31/12	98	Spłata	... -	1937 31/12	1242			
		Dług	113 -					
1938 13/12	216	Spłata	... -	1938 31/12	904			
		Dług	113 -					
1939 26/3	57	Spłata	40 -	1939 1/2	372	4372		
		Dług	73 -					
1940 6/3	30	Spłata	5 -	1940 30/6	594	1094		

Fot. 10. Karta spłaty pożyczki zaciągniętej przez Wojciecha Warzechę 7 lipca 1935 r.
Źródło: Archiwum Państwowe w Katowicach, Oddział w Bielsku-Białej, Książka pożyczek
krótkoterminowych, sygn. 13/441/2

Fot. 11. Rynek w Oświęcimiu. Lata 30. XX w. Wojciech Warzecha – wójt wsi (niesie tabliczkę z napisem „BACHOWICE”), po jego prawej stronie Władysław Hoła – kierownik szkoły powszechnej w Bachowicach. Źródło: archiwum prywatne Andrzeja Wrócy

Płacisz ratę czy procent, bierz ze sobą tę książeczkę i żądaj pokwitowania.

KASA STEFCZYKA
Spółdzielnia z nieogr. odpowiedz. w *Bachowicach*

Nr bieżący pożyczki 368

Książeczka spłat pożyczki
skryptowej — wekslowej (niepotrzebne skreślić).

Księga gt. *C* tom *69* strona *69* Nr członka w rejestrze *166*

Dłużnik: *Wajlar Rozalia gospodyni*
zamieszkała w *Bachowicach*

Pożyczka *50* zł. na *2* rok lata raty *półroczne* po *12* zł. 50 gr.
płatne *1/5* i *1/11* każdego roku począwszy od dnia *1/11* 1935 r.

Najlepiej Patronatu Spółdzielni Rolniczych w Łowoszu, Wójt 1933.

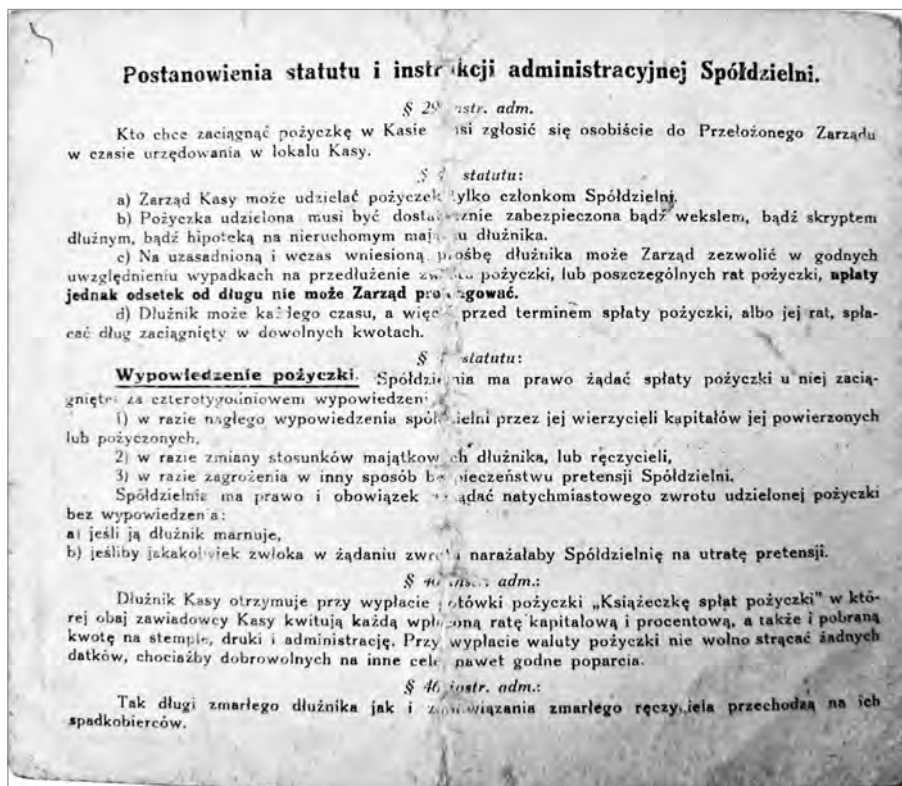
UWAGA: Tylko te wpłaty do Kasy Spółdzielni uznaje się za ważne, które zostały wykonane w lokalu Kasy i potwierdzone w książeczce przez obu zawiadowców Kasy t. j. kasjera i urzędującego członka Zarządu. Za wpłaty wykonane poza lokalem kasowym i potwierdzone tylko przez jednego z zawiadowców Spółdzielnia nie bierze odpowiedzialności.

Kasjer *[Signature]*
W BACHOWICACH
Czytaj przepisy podane na końcu tej książeczki.

Fot. 12a, 12b i 12c. Książeczki spłat pożyczki. Źródło: Archiwum Państwowe w Katowicach, Oddział w Bielsku-Białej, Korespondencja w sprawach organizacyjnych i administracyjnych, sygn. 13/441/4

Fot. 12a, 12b i 12c. Książeczki spłat pożyczki. Źródło: Archiwum Państwowe w Katowicach, Oddział w Bielsku-Białej, Korespondencja w sprawach organizacyjnych i administracyjnych, sygn. 13/441/4

[illegible][illegible]

Fot. 12a, 12b i 12c. Książeczki spłat pożyczki. Źródło: Archiwum Państwowe w Katowicach, Oddział w Bielsku-Białej, Korespondencja w sprawach organizacyjnych i administracyjnych, sygn. 13/441/4

Fot. 13. Przeszycie i pieczęcie w Księdze kasowej. Źródło: Archiwum Państwowe w Katowicach, Oddział w Bielsku-Białej, Księga kasowa, sygn. 13/441/3

Nr. 200 Spółdzielnia mleczarska w Bachowicach

Rok	Miesiąc	Dzień	De kas. rozchodu chodu lub z. p. do	Wyszczegóło- nie wpłaty lub zwrotu i stanu wkładki	Kapitał		Procent do 31. grudnia			Uwagi
					K	h	K	h	%	
	Styczeń			Wkładka	6955	28				
1936	grudzień	31		dojny	19592					
1937	styczeń	1		Stan	5154	30				
1937	grudzień	31		dojny	+18026					
1938	styczeń	1		Stan	5384	66				
1938	grudzień	31		dojny	18624					
1939	styczeń	1		Stan	5520	90				
1939	styczeń	29	11	Wzrost	200	-				
				Stan	5520	90				
1939	grudzień	31		dojny	+110	-				
1940	styczeń	1		Stan	5430	90				
1940	grudzień	31		dojny	16939					
				Stan	5580	28				
					Rh. Rh.					
1941	styczeń	1		Stan	2740	11				

Fot. 14. Rachunek Spółdzielni Mleczarskiej w Bachowicach. Źródło: Archiwum Państwowe w Katowicach, Oddział w Bielsku-Białej, Księga kasowa wkładki oszczędności Spółki Oszczędności i Pożyczek w Bachowicach, sygn. 13/441/1

Nr. 216 Spółka Tkacka w Bachowicach

Rok	Miesiąc	Dzień	De kas. rozchodu chodu lub z. p. do	Wyszczegóło- nie wpłaty lub zwrotu i stanu wkładki	Kapitał		Procent do 31. grudnia			Uwagi
					K	h	K	h	%	
	Styczeń			Wkładka	6187					
1935	grudzień	31		dojny	266					
1935	styczeń	1		Stan	6431					
1938	grudzień	31		dojny	+156					
1939	styczeń	1		Stan	6687					
1939	grudzień	31		dojny	198					
1940	styczeń	1		Stan	6885					
1940	grudzień	31		dojny	+188					
1941	styczeń	1		Stan	7073					
					Rh. Rh.					
				Stan	3536					

Fot. 15. Rachunek Spółki Tkackiej w Bachowicach. Źródło: Archiwum Państwowe w Katowicach, Oddział w Bielsku-Białej, Księga kasowa wkładki oszczędności Spółki Oszczędności i Pożyczek w Bachowicach, sygn. 13/441/1

ZASTRZEŻENIA.

№ 264

Księga kontowa B.

Tom II, stronica 12.

Rok minijacy i daty	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota i stan wkładów	Wpłata lub kwota
---------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	------------------

KSIĘGA KASOWA					
Miesiąc <i>Wrzesień</i>		Rok <i>1939</i>		Stronica <i>28</i>	
Dzień	Liczba czynności	Przyjęto		IMIĘ I NAZWISKO oraz kwota słowami	Wypłacono
		Złotych	gr.		Złotych gr.
			82 12	Z przeniesienia	
1	111			Kasa wypłaci Stolarowi za rachunek opłaconia do kumenda Świdoczka	10
3	112	100		Fundusz budowy Kocięta St. 2t.	
3	113			Wynagrodzenie Zarządu w III Świdoczka 2t. 50 gr.	2250
3	114			Stomysk Emma Prędziwarski 2t. 27 gr.	5622
			152 12	Fundusz Poliany Stanisław Stomysk	13922
			23 10		
31/12/1939				Emma Selepczyna Pol. 2t. 27 gr. do kumenda Świdoczka 2t. i porto 52t.	2120

Fot. 17. Wpisy w księdze kasowej z września 1939 r. Źródło: Archiwum Państwowe w Katowicach, Oddział w Bielsku-Białej, Księga kasowa, sygn. 13/441/3

Polenbank 5.62

**Oberstelele
Genossenschafts-Treuhand**
G. m. b. H.
Geschäftskasse Kattowitz
Bankhaus: Genossenschaftsbank
Bank, r. G. m. b. H., Zweigstelle Kattowitz
Postfachkonto Nr. 2347
Telefonnummer 34138

B

Kattowitz, den *14. August* 19*44*.
Friedrichstraße 35
Postfachblock 79

Herrn
Johann Rzepa
Bachowitz 38
Kreis Bielitz

Gr./Z.

Betr.: Ihre Schuld bei der Kassa Stefanyka in Bachowitz, Kreis Bielitz.

Indem wir Ihnen den Eingang der am 25.7.1944 an uns übersandten Beträge von RM. 126,06, RM. 114,34 und RM. 304,17 bestätigen teilen wir mit, daß die Schuld bei der obengenannten Genossenschaft immer noch nicht restlos beglichen wurde, da Sie übersehen haben die Zinsen von den beiden Schuldbeiträgen:

1. Kto Pol. 385 RM. 300,- von 1.8.1940 - 25.7.1944 = RM. 71,75✓
2. Kto Pol. 2/241 " 111,50 von 1.8.1940 - 25.7.1944 = " 26,34✓
Porto für dieses Schreiben " 0,12 ✓
RM. 98,21 ✓
5.63

zu entrichten.

Sie wollen diesen Restschuldbetrag unverzüglich unter Benützung der beiliegenden Zahlkarte auf unser Postcheckkonto überweisen, damit diese Schuld Gelegenheit bei der obengenannten Genossenschaft ihre restlose Erledigung gefunden hat.

Zahlkarte.

Holl Ritzel
Oberstelele Genossenschafts-Treuhand G. m. b. H.

T. 2246

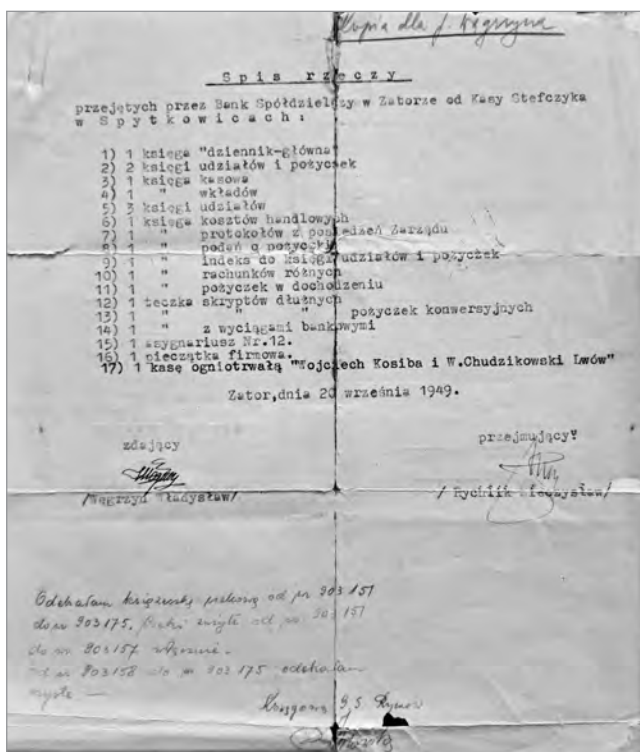
Fot. 18. Pismo niemieckiego banku, który przejął Kasę Stefczyka, skierowane do Jana Rzepy, potwierdzające wpłatę rat pożyczki i informujące o konieczności dopłaty odsetek. Źródło: Archiwum Państwowe w Katowicach, Oddział w Bielsku-Białej, Korespondencja w sprawach organizacyjnych i administracyjnych, sygn. 13/441/4

Fot. 19. Bachowice, 8-10 czerwca 1945 r. Prymicje o. Rudolfa Warzechy OCD, syna Wojciecha Warzechy.
Źródło: archiwum prywatne autorów

Fot. 20. Wojciech Warzecha. Lata 40. XX w. Źródło: archiwum prywatne autorów

Fot. 21. Spis rzeczy przejętych przez Bank Spółdzielczy w Zatorze od Kasy Stefczyka w Spytkowicach. Źródło: Archiwum Gminnej Biblioteki Publicznej w Spytkowicach